

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. gegužės 5 d.
(OR. en)

8781/22

COH 36
ENV 395
COMPET 293
SAN 245
EDUC 143
EMPL 155
RECH 218
TRANS 264
AGRI 174
POLCOM 28
RELEX 586
POSEIDOM 1
POSEICAN 1
POSEIMA 1

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. gegužės 5 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 198 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI „Pirmenybė žmonėms, tvaraus ir integracinio augimo užtikrinimas, ES atokiausių regionų potencialo atskleidimas“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 198 final.

Priedama: COM(2022) 198 final

Strasbūras, 2022 05 03
COM(2022) 198 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Pirmenybė žmonėms, tvaraus ir integracinio augimo užtikrinimas, ES atokiausių
regionų potencialo atskleidimas**

{SWD(2022) 133 final} - {SWD(2022) 134 final}

ĮVADAS

Penki milijonai ES piliečių gyvena atokiausiuose Sąjungos regionuose: Gvadelupoje, Prancūzijos Gvianoje, Martinikoje, Majote, Reunjone ir Sen Martene (Prancūzija); Azorų salose ir Madeiroje (Portugalija); Kanarų salose (Ispanija). Šie regionai yra neatsiejama ES dalis strategiškai svarbiose Atlanto vandenyno, Karibų jūros baseino, Pietų Amerikos ir Indijos vandenyno zonose.

Atokiausi regionai turi svarbių išteklių, tokių kaip: jauni gyventojai, didelės jūrų ekonominės zonos, unikali biologinė įvairovė, turtingi atsinaujinantieji energijos ištekliai, kosmoso mokslams ir astrofizikos veiklai tinkama vieta ir klimatas, taip pat svarbi kosmoso infrastruktūra. Realiojo BVP vienam gyventojui augimas kai kuriuose iš šių regionų viršijo ES vidurkį¹. Todėl, taikant tinkamas vystymosi strategijas, reformas ir investicijas, atotrūkis nuo kitų ES šalių ateityje gali būti sumažintas. Be to, šie regionai yra Europos Sąjungos forpostai visame pasaulyje, galintys padėti stiprinti bendradarbiavimą ir ryšius su aplinkinėmis šalimis ir teritorijomis.

Kartu atokiausių regionų plėtros galimybės yra ribotos, kaip pripažinta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 349 straipsnyje. Sutartyje numatytos konkrečios priemonės atokiausiems regionams remti, įskaitant individualų ES teisės taikymą šiuose regionuose ir prieigą prie ES programų.

Nors šie regionai gerokai skiriasi vienas nuo kito, jiems būdingos tam tikros bendros ypatybės, pavyzdžiui, atokumas, izoliuotumas², dažniausiai mažas dydis, pažeidžiamumas dėl klimato kaitos, nuo kelių sektorių priklausoma ekonomika, aukštas nedarbo lygis ir už ES bei nacionalinį vidurkį gerokai mažesnis bendrasis vidaus produktas (BVP)³. Majote yra mažiausias ES BVP vienam gyventojui (30 %) ir didžiausias nedarbas (27,8 %)⁴. Kai kuriuose tokiuose regionuose per pastaruosius du dešimtmečius konvergencija su likusia ES dalimi⁵ buvo nepakankama ir dabar jie ypač kenčia nuo didelių energijos kainų ir gresiančios maisto krizės, kurią sukėlė Rusijos invazija į Ukrainą.

Kad išnaudotų savo potencialą, kai kurie atokiausi regionai vis dar turi patenkinti pagrindinius poreikius, kurie yra labai svarbūs gyvenimo kokybei ir siekiant darnaus vystymosi tikslų⁶, pavyzdžiui, vandens, švietimo, sveikatos priežiūros ar transporto prieinamumo. Demografiniams veiksniams taip pat teks svarbus vaidmuo: tikimasi, kad iki 2100 m. gyventojų skaičius Majote patrigubės, o Prancūzijos Gvianoje padvigubės, todėl tokie poreikiai turėtų būti atitinkamai didesni⁷. Kai kurie regionai, pvz., Kanarų salos, Prancūzijos Gviana, Majotas ir Sen Martenas, taip pat patiria didelį spaudimą dėl neteisėtos migracijos. Kita vertus, tikimasi, kad tuo pačiu

¹ REGIO 2000–2019 m. realiojo BVP vienam gyventojui skaičiavimais, Gvadelupoje, Martinikoje, Reunjone, Majote ir Azorų salose realiojo BVP vienam gyventojui augimas buvo didesnis už ES vidurkį – 1,2 % ([2022 m. Sanglaudos ataskaita, ec.europa.eu/pateikti_nuoroda_j_ataskaita](#)).

² Visi atokiausi regionai yra salos arba salynai, išskyrus Prancūzijos Gvianą Pietų Amerikoje.

³ Eurostatas, kodas [nama_10r2gdp](#). 2020 m. BVP pagal perkamosios galios paritetą, palyginti su ES vidurkiu, svyravo nuo 30 % ES vidurkio Majote (žemiausias rodiklis ES) iki 76 %. 2010–2020 m. BVP, palyginti su ES vidurkiu, Kanarų salose sumažėjo nuo 83 iki 62 %, Azorų salose – nuo 75 iki 67 %, Madeiroje – nuo 81 iki 69 %.

⁴ Eurostatas, kodas [LFST_R_LFU3RT](#). Be to, vienas didžiausių jaunimo nedarbo rodiklių yra Gvadelupoje (41,5 %), Majote (55,4 %) ir Martinikoje (38,3 %).

⁵ Eurostatas, kodas [nama_10r_2gdp](#). 2000 ir 2020 m. BVP palyginimas.

⁶ Visų pirma „skurdo panaikinimo“, „geros sveikatos ir gerovės“, „kokybiško švietimo“, „lyčių lygybės“, „švaraus vandens ir sanitarijos“, „perkamos ir švarios energijos“, „deramo darbo ir ekonomikos augimo“, „nelygybės mažinimo“, „klimato srities veiksmų“ tikslų.

⁷ Eurostatas, kodas [proj_19rp3](#). Majote gyventojų skaičius padidės nuo 279 000 2020 m. iki 782 000 2100 m.; Gvianoje gyventojų skaičius padidės nuo 289 000 2020 m. iki 591 000 2100 m.

laikotarpiu kai kuriuose kituose atokiausiuose regionuose⁸ gyventojų skaičius gerokai sumažės dėl geresnių galimybių ieškančio jaunimo emigracijos.

Šiame komunikate nustatomi su šiais regionais vykdomų ir jiems skirtų ES veiksmų prioritetai. Po COVID-19 krizės juo siekiama, kad šių regionų žmonės pirmiausia žengtų tvaraus ekonomikos atsigavimo ir augimo keliu. Tai turi būti pagrįsta žaliaja ir skaitmenine pertvarka, kuri savo ruožtu skatintų darnią, atsparią ir įtraukią visuomenės transformaciją, ekonominę diversifikaciją ir darbo vietų kūrimą, taip sprendžiant žmonių poreikius. Komunikatas grindžiamas 2017 m. strateginės partnerystės su šiais regionais⁹, pateiktos 2020 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai, įgyvendinimu¹⁰.

Į atokiausių regionų ypatumus atsižvelgiama specialiuose ES teisės aktuose, fonduose ir programose. Komisija yra įsipareigojusi ir toliau integruoti šių regionų ypatumus į ES teisės aktus ir politiką, kad paskatintų jų vystymąsi remiantis individualiai taikomais ir konkrečioms vietoms pritaikytais metodais. Šiame komunikate pateikiamos Komisijos pasiūlytos iniciatyvos, papildančios ir remiančios regioninius ir nacionalinius veiksmus. Komisija visų pirma stiprins dialogą su šiais regionais, teiks individualiai pritaikytą paramą ir padės stiprinti administracinius gebėjimus, kad šie regionai galėtų gauti visapusišką naudą iš ES politikos ir išnaudoti savo potencialą.

Nors ES labai prisideda prie to, kad būtų išnaudotas atokiausių regionų augimo potencialas, šių regionų gerovė ir vystymasis iš esmės priklauso nuo jų pačių ir jų valstybių narių pasirinkimų ir veiksmų. Jie turi patys parengti ir įgyvendinti kiekvienam regionui pritaikytas vystymosi strategijas, nustatyti teisingus prioritetus ir kuo geriau pasinaudoti Europos priemonių teikiamomis finansavimo galimybėmis. Pagal tokias strategijas turi būti numatomi piliečių poreikiai ir į juos reaguojama, šalinamos augimo kliūtys, tinkamai išnaudojami ištekliai, diversifikuojama ekonomika, didinamas savarankiškumas, plečiami prekybos ryšiai, plėtojami įgūdžiai ir kuriamos darbo vietos.

Todėl, nors kai kurios šiame komunikate išdėstytos iniciatyvos turi būti plėtojamos ES lygmeniu, juo šie regionai ir jų valstybės narės skatinami imtis veiksmų, pavyzdžiui, atsižvelgti į savo ypatumus taikant kompleksinę politiką ir priemones, įskaitant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP)¹¹, sanglaudos politikos fondus¹² ir horizontalias priemones, tokias kaip techninės paramos priemonė (TPP)¹³. Komunikate taip pat siūloma ypatingą dėmesį skirti šiems regionams vykdant atitinkamus veiksmus, kad būtų pasiekti visos ES tikslai, pvz., pagal Europos socialinių teisių ramstį¹⁴ ir klimato srities veiksmus.

Šiame komunikate atsižvelgiama į rezultatus, gautus iš 2021 m. liepos–lapkričio mėn. vykusių viešų konsultacijų¹⁵, keturių tikslinių susitikimų su atokiausiais regionais ir jų valstybėmis narėmis, dvišalių susitikimų su atokiausių regionų administracijomis, 2021 m. lapkričio mėn. atokiausių regionų prezidentų konferencijos (ARPK) deklaracijos¹⁶, 2022 m. sausio mėn.

⁸ Eurostatas, kodas [proj_19rp3](#). Madeiroje, Azoruose, Martinikoje ir Gvadelupoje.

⁹ COM(2017) 623 *final*.

¹⁰ COM(2020) 104 *final*.

¹¹ [Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė \(ec.europa.eu\)](#); Reglamentas (ES) 2021/241.

¹² Reglamentas (ES) 2021/1058; Reglamentas (ES) 2021/1057.

¹³ Reglamentas (ES) 2021/240.

¹⁴ [Europos socialinių teisių ramstis \(ec.europa.eu\)](#).

¹⁵ [Atokiausi regionai. Komisijos strateginės partnerystės su šiais regionais atnaujinimas \(ec.europa.eu\)](#).

¹⁶ CPRUP – Conférence des Présidents des Régions ultrapériphériques, [2021 m. lapkričio mėn. ARPK deklaracija \(ec.europa.eu\)](#); [ARPK deklaracijos priedas \(ec.europa.eu\)](#).

valstybių narių ir atokiausių regionų bendrosios pozicijos dokumento¹⁷, Europos Parlamento rezoliucijos¹⁸, pandemijos poveikio šiuose regionuose tyrimo¹⁹, taip pat Regionų komiteto (RK) ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) nuomonių²⁰. Jis taip pat grindžiamas pasiūlymais, pateiktais Konferencijoje dėl Europos ateities.

1. ATSAKAS Į COVID-19 PANDEMIJĄ IR KRIZĘ

Atokiausi regionai nuo COVID-19 krizės nukentėjo ypač skaudžiai. Kanarų salose jaunimo nedarbas smarkiai išaugo – nuo 35,4 % 2019 m. iki 57,7 % 2020 m.²¹ Sen Martene iki 2020 m. pabaigos, palyginti su ankstesniais metais, darbo ieškančių asmenų skaičius padidėjo daugiau kaip 16 %. 2019–2020 m. Kanarų salų BVP sumažėjo 11 %, Madeiros – 7 %, palyginti su 7 % sumažėjusiu Ispanijos ir 3 % Portugalijos BVP²². Atokiausi regionai taip pat nukentėjo nuo tiekimo grandinių sutrikimų. Atsižvelgiant į tai, 2020 m. Europos semestre atitinkamos valstybės narės paragintos vykdyti tikslinę politiką šiuose regionuose siekiant sumažinti skirtumų didėjimo riziką²³.

Komisija nustatė priemones, padėsiančias sušvelninti pandemijos poveikį. Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvos CRII ir CRII+²⁴ sanglaudos politikos lėšas nukreipė sveikatos sektoriui, užimtumui, nuotoliniam darbui ir nuotoliniam mokymui remti. Laikinoji valstybės pagalbos reaguojant į COVID-19 sistema²⁵ sudarė galimybes imtis priemonių teikti paramą įmonėms (visų pirma mažosioms ir vidutinėms) ir išsaugoti užimtumą atokiausiuose regionuose; kai kurios iš šių priemonių buvo bendrai finansuojamos pagal Sanglaudai skirtą ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyvą (REACT-EU)²⁶. Pavyzdžiui, Komisija leido taikyti daugiau kaip 20 pagalbos schemų darbo vietoms ir įmonėms Azorų salose ir Madeiroje apsaugoti. Be to, pagal REACT-EU atokiausiems regionams numatyta 146 mln. EUR suma ir jų valstybių narių paketo dalis. Pavyzdžiui, beveik trečdalis Prancūzijos REACT-EU paketo skirta jos atokiausiems regionams (1,2 iš 3,9 mlrd. EUR), siekiant prisidėti prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos (pvz., belaidžio ryšio Gvadelupoje diegimo) ir infrastruktūros (pvz., naujų mokyklų Prancūzijos Gvianoje steigimo). EGADP, kaip pagrindiniu „NextGenerationEU“²⁷ elementu, siekiama padidinti valstybių narių atsparumą ir paremti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Į atitinkamus nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) planus įtrauktos investicijos atokiausiuose regionuose į plačiajuostį ryšį, šviesią energiją ir transportą, pastatų renovaciją, prieigą prie darbo rinkos, švietimo ir mokymų, skaitmenizaciją, socialinį būstą, prisitaikymą prie klimato kaitos, nelaimių prevenciją ir atsparumo joms didinimą. Portugalijos

¹⁷ [2022 m. sausio mėn. valstybių narių ir atokiausių regionų bendrosios pozicijos dokumentas \(outr-mer.gouv.fr\)](#).

¹⁸ Europos Parlamento rezoliucija (2020/2120(INI)).

¹⁹ [COVID-19 poveikio atokiausiems regionams tyrimas. Galutinė ataskaita. 2021 m. spalio mėn.](#)

²⁰ RK nuomonė CDR 3319/2020; EESRK nuomonė ECO/567.

²¹ Šie rodikliai apskaičiuoti lyginant 2019 ir 2020 m. IV ketvirčio rezultatus.

²² Eurostatas, kodas [nama_10r_2gdp](#). Perkamosios galios standartas (PGS) vienam gyventojui, proc. nuo ES 27 vidurkio (nuo 2020 m.).

²³ Tarybos rekomendacijos dėl 2020 m. Prancūzijos (8429/20), Ispanijos (8428/20) ir Portugalijos (8441/20) nacionalinių reformų programų.

²⁴ Reglamentas (ES) 2020/460; Reglamentas (ES) 2020/558.

²⁵ [Konkurencijos politika. Laikinoji valstybės pagalbos reaguojant į COVID-19 sistema \(ec.europa.eu\)](#); Komisijos komunikatas „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema“, (OL C 911, 2020 3 20, p. 1), su pakeitimais, padarytais Komisijos komunikatais C(2020) 2215 (OL C 112 I, 2020 4 4, p. 1), C(2020) 3156 (OL C 164, 2020 5 13, p. 3), C(2020) 4509 (OL C 218, 2020 7 2, p. 3), C(2020) 7127 (OL C 340 I, 2020 10 13, p. 1), C(2021) 564 (OL C 34, 2021 2 1, p. 6) ir C(2021) 8442 (OL C 473, 2021 11 24, p. 1).

²⁶ Reglamentas (ES) 2020/2221.

²⁷ Tarybos reglamentas (ES) 2020/2094.

plane konkrečiai numatytas su klimato kaita ir skaitmenine pertvarka Azorų salose ir Madeiroje susijęs finansavimas.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- tenkinti atokiausių regionų poreikius ir didinti jų atsparumą įvairiuose sektoriuose ir tiekimo grandinėse, visų pirma įgyvendinant EGAD planus ir sanglaudos politikos programose; kuo geriau išnaudoti REACT-EU atokiausių regionų naudai ir paspartinti įgyvendinimą.

Komisija:

- Europos semestro metu atitinkamose šalių ataskaitose skirs ypatingą dėmesį atokiausiems regionams įvairiose politikos srityse;
- atsižvelgs į tiekimo grandinės atsparumą atokiausiuose regionuose²⁸ pasitelkiant tinkamą pasirengimą krizėms ir jų valdymą pagal Bendrosios rinkos ekstremaliųjų situacijų priemonę.

2. TVARUS IR ĮTRAUKUS EKONOMIKOS ATSIGAVIMAS IR AUGIMAS

Siekiant užtikrinti tolesnį Europos ekonomikos atsigavimą ir atsižvelgiant į didelį neapibrėžtumą, kurį lėmė Rusijos invazija į Ukrainą 2022 m. pradžioje, ekonomikos atsigavimo ir augimo strategijos turi būti individualiai pritaikytos kiekvienam atokiausiam regionui, siekiant patenkinti konkrečius gyventojų poreikius (2.1 skyrius), paremti labiausiai paveiktus sektorius, diversifikuoti ir modernizuoti ekonomiką remiantis ištekliais (2.2 skyrius), visa tai pagrindžiant žaliaja ir skaitmenine pertvarka (2.3 skyrius).

2.1. PIRMENYBĖ ŽMONĖMS – SAŽININGOS IR VIENODOS GALIMYBĖS VISIEMS

Skaičiuojant vidurkį, atokiausi regionai kenčia nuo aukščiausio ES skurdo, neraštingumo, nedarbo, nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo lygio ir žemiausio išsilavinimo lygio. Daugeliui žmonių kai kuriuose iš šių regionų trūksta švaraus vandens, tinkamo būsto, elektros energijos, švietimo, sveikatos priežiūros, viešojo transporto ir interneto.

Atsigavimas pirmiausia turi būti sutelktas į žmonių poreikius, siekiant priartinti šių regionų gyvenimo kokybę prie ES ir nacionalinių vidurkių. Todėl į ekonomikos atsigavimą orientuotos pastangos pirmiausia turėtų padėti mažinti skurdą, tenkinti pagrindinius žmonių poreikius, o ypač sukurti galimybių vaikams bei jaunimui taikant integruotą metodą, įskaitant nacionalinę politiką, taip pat investuoti į pagrindinę infrastruktūrą, kokybiškas viešąsias paslaugas ir administracinius gebėjimus pasitelkiant ES politiką ir fondus. Šiomis aplinkybėmis svarbu padėti atokiausiems regionams įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį ir pasiekti Porto aukščiausio lygio susitikimo 2030 m. tikslus dėl darbo vietų, įgūdžių ir skurdo mažinimo²⁹.

Skurdo mažinimas, lygybės ir įtraukties skatinimas

2019 m. Kanarų salų gyventojų, kuriems gresia skurdas, dalis sudarė 28,5 %, Azorų salų – 31,8 %, Madeiros – 27,8 %, t. y. gerokai daugiau nei ES ir nacionaliniai vidurkiai³⁰. Gvadelupoje skurdo lygis (34 %) daugiau nei dvigubai viršija žemyninės Prancūzijos rodiklį (14 %)³¹. Reunjono kaimo vietovėse kas antras žmogus gyvena žemiau skurdo ribos³². Vaikai ir kitos pažeidžiamos grupės, pvz., pagyvenę žmonės, susiduria su didesne skurdo grėsme. Pavyzdžiui,

²⁸ RK nuomonėje CDR 3319/2020 pažymima, kad dėl krizės kilo rimta maisto paskirstymo atokiausiuose regionuose problema.

²⁹ [Porto aukščiausio lygio susitikimas. Porto socialinis įsipareigojimas \(2021portugal.eu\)](#): iki 2030 m. bent 78 % 20–64 metų amžiaus gyventojų turėtų turėti darbą; bent 60 % suaugusiųjų turėtų kasmet dalyvauti mokymuose; žmonių, kuriems gresia skurdas, skaičius turėtų sumažėti bent 15 milijonų.

³⁰ Eurostatas, kodas [ilc_peps11](#). Vidurkiai: Portugalija 17,2, Ispanija 20,7.

³¹ INSEE [Analyses Guadeloupe No 43](#), 2020.

³² INSEE [Niveaux de vie et pauvreté à La Réunion en 2017 No 169](#), 2020.

2017 m. 8 iš 10 vaikų Majote ir 6 iš 10 vaikų Prancūzijos Gvianoje gyveno namų ūkyje, kuriam gresia skurdas.³³

Be to, skirtumas tarp vyrų ir moterų užimtumo atokiausiuose regionuose yra daug didesnis nei ES vidurkis ir yra ypač akivaizdus Majote, kur dirbančių moterų dalis yra maždaug dvigubai mažesnė nei vyrų (atitinkamai 23,9 ir 41,9 %³⁴). Moterų nedarbas viršija vyrų nedarbą visuose atokiausiuose regionuose, išskyrus Reunjoną³⁵. Moterų dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas gali padidinti užimtumo lygį ir tokiu būdu prisidėti prie Europos ramsčio tikslo – iki 2030 m. pasiekti 78 % užimtumą. Tam reikalingos tinkamos priemonės darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrai užtikrinti, taip pat kokybiškas ikimokyklinis vaikų ugdymas ir priežiūra bei ilgalaikė priežiūra.

Todėl, kaip nustatyta ES lyčių lygybės strategijoje³⁶, labai svarbu imtis veiksmų, kuriais būtų siekiama panaikinti lyčių nelygybę užimtumo, priežiūros, darbo užmokesčio bei sprendimų priėmimo srityse ir panaikinti smurtą dėl lyties³⁷. ES vaiko teisių strategija³⁸ ir Europos vaiko garantijų sistema³⁹ taip pat gali būti veiksmų gairės iniciatyvoms, kuriomis siekiama apsaugoti vaikus atokiausiuose regionuose ir padėti užtikrinti jų teises. Prie šių tikslų įgyvendinimo gali prisidėti ES sanglaudos politikos fondai, įskaitant Europos regioninės plėtros fondą (ERPF) ir „Europos socialinį fondą +“ (ESF+). Pavyzdžiui, 2014–2020 m. ERPF skyrė 82 mln. EUR vaikų priežiūros ir socialinių įstaigų infrastruktūrai Madeiroje ir Azorų salose. ESF+ investicijos atokiausiuose regionuose gali padėti kovoti su skurdu, socialine atskirtimi, suteikti maisto ir materialinę pagalbą labiausiai nepasiturintiems asmenims.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- nustatyti **Europos socialinių teisių ramsčio** įgyvendinimo atokiausiuose regionuose tikslus, prisidedančius prie bendrų tikslų įgyvendinimo; užtikrinti, kad šios srities priemonėmis būtų sprendžiami šiems regionams būdingi uždaviniai; kuo geriau pasinaudoti ERPF ir ESF+, įskaitant konkrečius papildomus asignavimus atokiausiems regionams, pagal ramsčio tikslus ir veiksmus;
- nacionalinėje politikoje parengti priemonės **skurdui šiuose regionuose mažinti**, daugiausia dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms, įskaitant pagyvenusius žmones; įvertinti reformų poveikį skurdui ir nelygybei;
- ypatingą dėmesį skirti atokiausių regionų ypatumams šiuose regionuose įgyvendinant **Jaunimo ir vaiko garantijų iniciatyvą**, visų pirma Europos vaiko garantijų sistemos veiksmų planus;
- naudoti nacionalines ir ES lėšas, visų pirma ESF+, siekiant padėti žmonėms, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skatinti vienodą vyrų ir moterų dalyvavimą darbo rinkoje, neįgaliųjų galimybės įsidarbinti skatinant jų socialinę įtraukti, vienodas darbo sąlygas ir apsaugoti smurto aukas.

Komisija:

- padės atokiausiems regionams įgyvendinti **Europos socialinių teisių ramstį**; atsižvelgs į šių regionų ypatumus iniciatyvose pagal jos veiksmų planą; stebės įgyvendinimą per Semestro

³³ INSEE [Première No 1804](#), 2020.

³⁴ Eurostatas, kodas [LFST_R_LFE2EMPRTN](#).

³⁵ Eurostatas, kodas [LFST_R_LFU3RT](#), 2020 m.

³⁶ COM(2020) 152 *final*.

³⁷ COM(2022) 105 *final*.

³⁸ COM(2021) 142 *final*.

³⁹ Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004.

procesą; remis aukšto lygio diskusijas dėl įgyvendinimo šiuose regionuose;

- iš atokiausių regionų perspektyvos įvertins nacionalinius veiksmų planus, kuriais įgyvendinama **Europos vaiko garantijų sistema**, siekdama užtikrinti, kad vaikai šiuose regionuose turėtų tokias pačias galimybes kaip ir kitose ES šalyse, ir padėti keistis geriausia patirtimi;
- stebės šių regionų veiksmus **skurdo mažinimo**, integracijos ir lygybės, smurto prieš moteris prevencijos ir kovos su juo srityse⁴⁰;
- teiks paramą pagal ESF+ veiksmus socialinei atskirčiai mažinti; stebės, kaip įgyvendinamos socialinės įtraukties strategijos (pvz., galimybė naudotis pagrindinėmis paslaugomis);
- padės atokiausiems regionams dalyvauti Europos socialinės ekonomikos regionų tinkle ir Europos socialinės ekonomikos misijų sistemoje.

Galimybė naudotis tinkamu būstu, vandeniu, internetu ir įperkamu transportu bei energija

Kai kuriuose atokiausiuose regionuose daugeliui žmonių trūksta tinkamų gyvenimo sąlygų ir galimybių naudotis pagrindinėmis paslaugomis. 53 % žmonių Prancūzijos Gvianoje gyvena perpildytose patalpose (8 % žemyninėje Prancūzijos dalyje), o Majote perpildyta 56 % gyvenamųjų patalpų⁴¹. Kai kuriuose regionuose galimybės naudotis vandeniu yra nepakankamos: Majote trečdalis namų ūkių neturi tekančio vandens⁴²; Prancūzijos Gvianoje daugiau kaip 30 % gyventojų neturi karšto vandens⁴³; Gvadelupoje žmonės ne visada gali naudotis vandeniu dėl nuotėkio paskirstymo tinkle⁴⁴. Dėl didelių energijos kainų, kurias dar labiau padidino Rusijos invazija į Ukrainą, daugeliui elektra gali tapti neįperkama. Viešojo transporto trūkumas turi įtakos galimybėms gauti paslaugas, mokytis ir įsidarbinti.

Sanglaudos politikos lėšos yra labai svarbios tenkinant kai kurias iš šių pagrindinių poreikių. Pavyzdžiui, 2014–2020 m. iš ERPF ir Sanglaudos fondo (SF)⁴⁵ skirta 116 mln. EUR miesto tvaraus transporto, vandens ir energetikos infrastruktūrai Madeiroje ir Azorų salose. Portugalijos ir Prancūzijos EGAD planuose numatytos investicijos į socialinį būstą. Norint patenkinti pagrindinius žmonių poreikius, reikia didelių nacionalinių investicijų į infrastruktūrą, kurias papildytų ES lėšos. Tai turi atsispindėti ES fondų programose ir teikiant paraiškas finansavimui pagal ES programas, tokias kaip Europos infrastruktūros tinklų priemonė (EITP)⁴⁶.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- užtikrinti galimybę naudotis tinkamu ir įperkamu būstu, vandeniu, elektra, transportu ir internetu; išnagrinėti sinergiją tarp nacionalinių biudžetų, ES fondų ir priemonių, įskaitant sanglaudos politikos fondus; nustatyti tikslus regioniniu lygmeniu siekiant patenkinti pagrindinius poreikius.

⁴⁰ COM(2022) 105 *final*.

⁴¹ [Prancūzijos informacija, pagrįsta INSEE duomenimis](#)

⁴² INSEE [Analyses Mayotte No 18](#), 2019.

⁴³ INSEE [Dossier Guyane No 10](#), 2020.

⁴⁴ 2019 m. Gvadelupoje vidutinis vandens nuostolių dėl infrastruktūros problemų lygis buvo 63 %. 2/3 vandens valymo įrenginių būklė nepatenkinama. [Eau et assainissement - Rapport chiffres clés \(guadeloupe.developpement-durable.gouv.fr\)](#).

⁴⁵ SF naudingas Portugalijos atokiausiems regionams.

⁴⁶ Reglamentas (ES) 2021/1153.

Komisija:

- padės atokiausiems regionams ir jų valstybėms narėms siekti sinergijos tarp nacionalinių biudžetų, įvairių ES fondų ir programų, pavyzdžiui, ERPF, ESF+, SF ir EITP, siekiant patenkinti pagrindinius žmonių poreikius.

Galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis

Nors atokiausių regionų sveikatos sistemos labai skiriasi, joms būdingas už nacionalinius ir ES vidurkius mažesnis pajėgumas ir mažesnis sveikatos priežiūros specialistų skaičius⁴⁷. COVID-19 pandemija parodė, kad šie regionai yra itin pažeidžiami ir izoliuoti. Šiems regionams taip pat būdinga žema tikėtina gyvenimo trukmė⁴⁸, ypač didelis kūdikių mirtingumas⁴⁹, atogrąžų ligų protrūkiai ir tarša⁵⁰. Svarbu stiprinti medicininius pajėgumus, gerinti galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas, skatinti sveiką gyvenseną bei ligų prevenciją ir stiprinti pasirengimą pandemijoms.

Pagalba gali būti teikiama pagal Sanglaudos politikos fondus ir EGADP, pvz., infrastruktūrai, įrangai, medicinos mokymams ir skaitmeninės sveikatos sprendimams. Pavyzdžiui, pagal Prancūzijos EGAD planą bus investuojama į ligoninių modernizavimą atokiausiuose regionuose. Pagal programą „ES – sveikatos labui“⁵¹ gali būti remiami veiksmai, kuriais siekiama mažinti nelygybę, susijusią su galimybėmis gauti sveikatos priežiūros paslaugas, ir stiprinti pasirengimą krizėms, e. sveikatą, sveiką gyvenseną ir ligų prevenciją. Pagal INTERREG⁵² – vieną iš svarbiausių bendradarbiavimo tarp ES regionų ir kaimyninių ES nepriklausančių šalių priemonių – gali būti teikiama papildoma pagalba bendradarbiavimui sveikatos srityje. Be to, pagal Skaitmeninės Europos programą teikiama parama skaitmeninei infrastruktūrai, suteikiančiai prieigą prie vaizdų ir genomo duomenų diagnostikos ir priežiūros tikslais.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- remti sveikatos sistemos plėtrą ir galimybes gauti priežiūros paslaugas, kurti e. sveikatos sprendimus, kurie padėtų spręsti sveikatos priežiūros specialistų trūkumo ir sveikatos sistemos skaitmenizacijos problemas;
- dalyvauti pagal programą „ES – sveikatos labui“ įgyvendinamuose veiksmuose, visų pirma nelygybės sveikatos srityje mažinimo, pasirengimo krizėms ir reagavimo į jas, e. sveikatos, sveikos gyvensenos ir ligų prevencijos, galimybių gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir kovos su tropinėmis ligomis srityse; dalyvaujant programoje „ES – sveikatos labui“ atsižvelgti į konkrečius savo atokiausių regionų poreikius (taikoma valstybėms narėms);
- bendradarbiauti su Komisijos pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas institucija, kad būtų užtikrintas būtiniausių medicinos priemonių tiekimas krizės metu, ir su Europos ligų prevencijos ir kontrolės centru dėl pasirengimo grėsmėms

⁴⁷ Eurostatas, kodas [HLTH_RS_PRRSG](#). Majote 100 000 gyventojų tenka 81 gydytojas, Prancūzijos Gvianoje – 219, o ES vidurkis yra 391.

⁴⁸ Eurostatas, kodas [DEMO_R_MLIFEXP](#). Azorų salose ir Madeiroje vidutinė gyvenimo trukmė yra 78,8 metų, Portugalijos vidurkis – 81,9 metų.

⁴⁹ Eurostatas, kodas [DEMO_R_MINFIND](#). Kūdikių mirtingumas Prancūzijos Gvianoje yra beveik trigubai didesnis už ES vidurkį (9,7, ES vidurkis – 3,4).

⁵⁰ Chlordekonas, nuo 2003 m. ES draudžiamas pesticidas, anksčiau buvo naudojamas Karibų jūros regione. Jis siejamas su padidėjusiu onkologinių susirgimų skaičiumi.

⁵¹ Reglamentas (ES) 2021/522.

⁵² Reglamentas (ES) 2021/1059.

sveikatai ir reagavimo į jas;

- naudotis INTERREG programomis bendradarbiavimui sveikatos srityje regioniniu lygmeniu.

Komisija:

- užmegs ryšius su atokiausių regionų suinteresuotais šalimis, kad įtrauktų jas į **parengiamąjį „ES – sveikatos labui“ metinių darbo programų darbą**, o vėlesniuose informaciniuose renginiuose – kad palengvintų jų dalyvavimą konkrečiuose veiksmuose; apsvarstys galimybę imtis atokiausiems regionams skirtų tikslinių veiksmų⁵³;
- įtrauks atokiausius regionus į **diskusijas** apie konkrečių sričių politikos iniciatyvas, pvz., apie vakcinaciją, vėžį, psichikos sveikatą;
- kvies atokiausių regionų nevyriausybinės organizacijas (NVO) ir kitas suinteresuotąsias šalis prisijungti prie **sveikatos politikos suinteresuotųjų šalių platformos**;
- gerins sveikatos priežiūros prieinamumą, kokybę ir tvarumą per ESF+ ir ERPF;
- ims spręsti konkrečias atokiausių regionų pažeidžiamumo problemas Komisijos pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas institucijos darbo programose⁵⁴;
- palaikys veiksmų įgyvendinimą pagal Europos kovos su vėžiu planą, kuriame sprendžiami nevienodų galimybių gauti prevencijos, tikrinimo, diagnostikos, gydymo ir priežiūros paslaugas klausimai.

Jaunimo galimybės. Švietimas, mokymas, užimtumo parama ir verslumas

Atokiausiems regionams būdingas didelis jaunimo nedarbas ir protų nutekėjimas. Kanarų salose ir Majote jaunimo nedarbas viršija 50 %, Gvadelupoje, Martinikoje ir Reunjone jis siekia apie 40 % – tai daug daugiau už ES vidurkį (16 %). Šiuose regionuose ypač aukštas NEET lygis (Prancūzijos Gvianoje – 33,6 %, Reunjone – 24,6 %, atitinkamai trigubai ir dvigubai daugiau už Prancūzijos ir ES vidurkį) ir mokyklos nebaigusių asmenų skaičius (Azorų salose – 27 %, trigubai daugiau už Portugalijos vidurkį (8,9 %))⁵⁵.

Išsilavinimo lygis šiuose regionuose taip pat žemesnis. Prancūzijos atokiausiuose regionuose plačiai paplitęs neraštingumas: priklausomai nuo regiono, 30–73 % 17-mečių patiria skaitymo sunkumų (gerokai daugiau už šalies vidurkį – 9,6 %)⁵⁶. Atsižvelgiant į tai, parama švietimui, mokymams ir mokymuisi visą gyvenimą yra ES prioritetai, atitinkantys 2021 m. viešųjų konsultacijų rezultatus. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planu siekiama sumažinti NEET rodiklį nuo 12,6 % 2019 m. iki 9 % 2030 m., visų pirma gerinant šių asmenų įsidarbinimo perspektyvas. Pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą valstybės narės įsipareigojo užtikrinti, kad per keturis mėnesius nuo mokslų baigimo ar išėjimo iš darbo jaunimas gautų darbo, mokslo, pameistrystės ar stažuotės pasiūlymą.

Atsižvelgdama į tai, ES įvairiomis priemonėmis remia įgūdžių ugdymą atokiausiuose regionuose. 2021–2027 m. per ESF+ bus teikiama parama mokymams, mokyklos nebaigimo prevencijai, profesiniam orientavimui, jaunimo užimtumui, verslumui ir verslo kūrimui. Paramai jaunimui bus skiriama bent 12,5 % programos lėšų. Svarbus vaidmuo tenka ir EGAD planams –

⁵³ [2022 m. sausio mėn. valstybių narių ir atokiausių regionų bendrosios pozicijos dokumentas \(ouest-mer.gouv.fr\)](https://www.ouest-france.fr/actualites/2022-05-10-2022-m-sausio-men-valstybiu-nariu-ir-atokiausių-regionų-bendrosios-pozicijos-dokumentas-ouest-mer-gouv-fr).

⁵⁴ Kaip pasiūlė respondentai per viešas konsultacijas.

⁵⁵ Eurostatas, kodas [EDAT_LFSE_16](#).

⁵⁶ [Convention Nationale des Associations de Protection de l'Enfant, La protection de l'enfance en Outre-mer. Etat des lieux et phenomenes émergents \(cnap.e.fr\)](#).

pavyzdžiui, pagal Prancūzijos EGAD planą teikiama parama Gvadelupos ir Reunjono aukštojo mokslo įstaigoms. 2014–2020 m. beveik 25 000 žmonių iš Martinikos dalyvavo ESF finansuojamose švietimo ir mokymų programose. ESF+ naujais papildomais asignavimais atokiausiems regionams bus remiamas profesinis švietimas ir mokymai, pameistrystė, perėjimas nuo mokyklos prie darbo, jaunimo užimtumas ir judumas. ESF+ užimtumo ir socialinių inovacijų kryptis gali padėti socialinėms įmonėms gauti finansavimą, padidinti darbo jėgos judumą ir modernizuoti užimtumo politiką. Nauja iš šio fondo remiama iniciatyva ALMA yra aktyvios įtraukties iniciatyva, pagal kurią palankių sąlygų neturintiems jaunuoliams padedama įgyti profesinės patirties užsienyje bei patirties patekti į darbo rinką ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Šia iniciatyva visų pirma siekiama įtraukti jaunimą iš kaimo, periferinių ir mažiau išsivysčiusių regionų, suteikiant jiems su darbu susijusio mokymosi patirties kitoje valstybėje narėje. Ji taip pat gali remti atokiausių regionų jaunimo judumą į kaimynines ES nepriklausančias šalis ir žemyninę dalį.

Įvairiomis per 2022-uosius – Europos jaunimo metus įgyvendinamomis iniciatyvomis jaunimui bus suteikta daugiau galimybių, įskaitant naują iniciatyvą, skirtą būtent jauniems žmonėms iš atokiausių regionų. Pagal programą „Erasmus +“⁵⁷ šių regionų studentams teikiama papildoma studijų užsienyje parama, įskaitant bendradarbiavimą su kaimyninėmis ES nepriklausančiomis šalimis. 2014–2020 m. 28 500 žmonių iš visų atokiausių regionų dalyvavo „Erasmus+“ judumo projektuose⁵⁸. Įgyvendindama įtraukties ir įvairovės strategiją Komisija padeda šių regionų jaunimui dalyvauti programoje „Erasmus +“ ir Europos solidarumo korpuse. Be to, svarbu skatinti šių regionų jaunus mokslininkus, remti jų dalyvavimą ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „Europos horizontas“⁵⁹ ir jauniems žmonėms jų regione kurti patrauklias užimtumo galimybes. Komisija taip pat rengia iniciatyvą, kuria siekiama sušvelninti sunkumus, susijusius su protų nutekėjimu paveiktose ES dalyse, pavyzdžiui, atokiausiuose regionuose, ir rasti galimus sprendimus.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą sukurti jaunimo pameistrystės, darbo vietų išsaugojimo ir sandymo programas atokiausiuose regionuose, pasinaudojant ES lėšomis ir tinkamai atsižvelgiant į lyčių perspektyvą; įtraukti iniciatyvą ALMA į ESF+ programas; išbandyti skaitmeninio švietimo modelius;
- nustatyti įgūdžių poreikius atokiausiuose regionuose; pasinaudoti ESF+ finansavimu, įskaitant papildomus 370 mln. EUR asignavimus, jaunimo švietimui, mokymams, judumui ir užimtumui gerinti;
- konsultuoti jaunus žmones karjeros klausimais; atsižvelgti į lyčių perspektyvą; sukurti vieno langelio principu veikiančias įstaigas, kurios padėtų rasti pirmąjį darbą;
- pasitelkiant INTERREG toliau plėtoti regionines judumo mokymosi tikslais programas, užtikrinant sąveiką su „Erasmus +“.

Komisija:

- sukurs 1 mln. EUR dotacijų programą, pagal kurią jaunimas galėtų formuoti ir įgyvendinti projektus vietos lygmeniu, ypatingą dėmesį skiriant lygybei ir įtraukčiai. Tai bus 2022-ųjų – Europos jaunimo metų dalis, Komisija koordinuos techninę pagalbą pagal ERPF;

⁵⁷ Reglamentas (ES) 2021/817.

⁵⁸ Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros GD suvestinė.

⁵⁹ Reglamentas (ES) 2021/695.

- metinėse darbo programose pagal ESF+ atsižvelgs į šių regionų ypatumus; padės regionams naudotis naujais ESF+ papildomais asignavimais ir stebės jų naudojimą;
- pripažins atokiausių regionų ypatumus ir remis jų dalyvavimą „Erasmus +“ darbo programose, įskaitant mainus su ES nepriklausančiomis šalimis⁶⁰, taip pat Europos universitetų pavyzdinėje programoje ir profesinės kompetencijos centruose;
- bendradarbiaus su nacionalinėmis agentūromis, siekdama dar labiau paskatinti atokiausių regionų jaunimo dalyvavimą „Erasmus +“ ir Europos solidarumo korpuse;
- teiks pritaikytą informaciją, kad padėtų atokiausių regionų jaunimui dalyvauti INTERREG savanoriškoje jaunimo veikloje, pvz., kaimyninėse šalyse;
- įgyvendindama iniciatyvą „Veiksmingi būdai pasiekti gerus mokymosi rezultatus“ atsižvelgs į atokiausių regionų ypatumus, kad padėtų mažinti anksti iš švietimo ir mokymo sistemos pasitraukusių asmenų skaičių.
- būsimoje iniciatyvoje, kuria siekiama sušvelninti su protų nutekėjimu susijusius iššūkius, atsižvelgs į atokiausių regionų ypatumus.

2.2. RĖMIMASIS IŠTEKLIAMS, RIBOTŲ GALIMYBIŲ PROBLEMOS SPRENDIMAS, YPATINGAS DĖMESYS PAGRINDINIAMS SEKTORIAMS

Atokiausi regionai yra labai skirtingi. Kiekvienas regionas turi tik jam būdingų apribojimų ir išteklių, pradedant žemės ūkiu ar turizmu, baigiant mėlynąja ekonomika ar kosmosu. Ekonominio išsivystymo skirtumai yra dideli – nuo 30 % ES BVP Majote ir 46 % Prancūzijos Gvianoje iki 69 % Madeiroje ir 76 % Martinikoje. Dėl tokių didelių skirtumų reikalingos specialiai pritaikytos regioninės plėtros strategijos. Šių regionų ekonomikos atsigavimui ir augimui labai svarbus ekonomikos diversifikavimas, sutelkiant dėmesį į jų kuriamą pridėtinę vertę ir laikantis pažangiosios specializacijos strategijų.

COVID-19 krizė, taip pat dabartinis energijos ir maisto kainų padidėjimas dėl Rusijos invazijos į Ukrainą aiškiai parodė, kad šiems atokiems regionams būtinas tam tikro lygio savarankiškumas žemės ūkio ir energijos tiekimo srityse ir šaltinių įvairinimas. Ekologiško maisto gamybos pajėgumai – tai galimybė diversifikuoti šį sektorių ir padaryti jį ekologiškesnį, sukuriant kokybiškų darbo vietų. O pritaikius švarios energijos įrenginius, pvz., pagrįstus saulės ir vėjo energija, būtų sprendžiama energijos trūkumo problema ir mažinama energijos rūšių derinio priklausomybė nuo iškastinio kuro.

Moksliniai tyrimai, inovacijos ir pažangioji specializacija

Atokiausi regionai atnaujina savo pažangiosios specializacijos strategijas⁶¹, kad skatintų inovacijas perspektyviausiuose sektoriuose, t. y. žemės ūkio ir maisto, bioekonomikos, tvarios mėlynosios ekonomikos, tropinės medicinos mokymų ir mokslinių tyrimų, turizmo ir kūrybinių industrijų srityse. Mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) skatinimas gali padėti šiems regionams išnaudoti savo privalumus ir integruotis į Europos mokslinių tyrimų erdvę (EMTE). Komisija sieks pagerinti galimybes naudotis kompetencijos ištekliams ir įveikti atotrūkį inovacijų srityje.⁶² Prieš tai įgyvendinta mokslinių tyrimų ir investicijų programa „Horizontas 2020“ padėjo

⁶⁰ Europos Parlamentas, RK ir ARPK ragina imtis priemonių, kuriomis būtų didinamas atokiausių regionų dalyvavimas „Erasmus +“ ir skatinami mainai su kaimyninėmis šalimis.

⁶¹ COM(2017) 376 final.

⁶² COM(2020) 628 final.

atokiausiems regionams didinti savo mokslinių tyrimų pajėgumus įgyvendinant projektą FORWARD⁶³. Programos „Europos horizontas“ dalis „Dalyvių skaičiaus didinimas ir kompetencijos sklaida“, pagal kurią teikiama pagalba mokslinių tyrimų srityje atsiliekančioms šalims, buvo išplėsta ir dabar apima visus atokiausius regionus. Naujausiuose programos „Europos horizontas“ kvietimuose teikti projektų paraiškas, pvz., susijusias su jūrų biologine įvairove ar ekosistemų atkūrimu, atsižvelgiama į atokiausių regionų ypatumus. Reikėtų išnagrinėti sinergijos tarp ERPF ir programos „Europos horizontas“ galimybes, pvz., bendrą finansavimo ir paramos teikimą projektams, kuriems suteiktas pažangumo ženklas. Programoje „Europos horizontas“ papildomai skatinamas bendradarbiavimas tarp nacionalinių MTI programų, leidžiant valstybėms nustatyti bendrus prioritetus savo atokiausiems regionams ir įgyvendinti bendrus kvietimus teikti pasiūlymus. Programos „Europos horizontas“ misija „Atkurti mūsų vandenynus ir vandenį iki 2030 m.“ suteikia papildomų galimybių skatinti vietos mokslinius tyrimus ir inovacijas.

Pagal ERPF bus remiamos inovacijos per pagrindines jo programas, INTERREG programas ir tarpregioninių investicijų į inovacijas iniciatyvą, kuria išplečiami tarpregioniniai projektai pažangiosios specializacijos srityse. Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondu (EJRŽAF)⁶⁴ taip pat skatinamas mokslinių tyrimų, inovacijų ir technologijų įsisavinimas mėlynojoje ekonomikoje ir per „BlueInvest“ platformą⁶⁵ ir fondą teikiamos pasirengimo investicijoms paslaugos.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- dalyvauti naudojantis programos „Europos horizontas“ išplėstojoje dalyje numatytais galimybėmis, taip pat kvietimuose teikti projektų paraiškas pagrindinėmis atokiausių regionų temomis;
- pradėti procesą, kad būtų nustatyti bendri prioritetai, atsižvelgiant į bendradarbiavimo programos lygmeniu tarp mokslinių tyrimų finansuotojų pagal programą „Europos horizontas“;
- peržiūrėti ir įgyvendinti pažangiosios specializacijos strategijas; naudotis pažangiosios specializacijos tarpregioninės partnerystės iniciatyvų ir vertės grandinių teikiama galimybėmis.

Komisija:

- parengs atokiausiems regionams pritaikytą kvietimą **Tarpregioninių inovacijų investicijų iniciatyvos 2023–2024 m. darbo programoje**;
- atsižvelgdama į projekto FORWARD rezultatus **pasiūlys pritaikytus koordinavimo ir paramos veiksmus pagal programos „Europos horizontas“ išplėstąją dalį**, kaip siūlo atokiausi regionai, siekiant papildomai aktyvinti vietos mokslinių tyrimų ir inovacijų bendruomenes, pvz., per vietos tyrėjų vykdomus projektus šiems regionams būdingomis socialinėmis ir ekonominėmis temomis;
- padės atokiausiems regionams formuoti ir įgyvendinti pažangiosios specializacijos strategijas, taip pat teiks tikslinę paramą per **praktikos bendruomenę**, kuri turi būti įkurta iki 2022 m. pabaigos;
- užtikrins, kad į kitas „Europos horizonto“ darbo programas būtų įtrauktos atokiausiems

⁶³ [Mokslinių tyrimų kompetencijos skatinimo ES atokiausiuose regionuose platforma FORWARD \(forward-h2020.eu\)](#)

⁶⁴ Reglamentas (ES) 2021/1139.

⁶⁵ [BlueInvest \(ec.europa.eu\)](#)

Judumas, transportas, turizmas, kultūra

Atokiausi regionai yra priklausomi nuo oro ir jūrų transporto jungčių ir prekių tiekimo. Transporto jungtys pačiuose regionuose bei tarp jų ir žemyninės Europos yra labai svarbios žmonėms dėl galimybių gauti išsilavinimą, dalyvauti mokymuose ir įsidarbinti, taip pat verslui, prekybai ir turizmui. Turizmas sudaro didelę regionų ekonomikos dalį – 35 % Kanarų salų BVP⁶⁶ ir ketvirtadalį Madeiros BVP. Be to, šis sektorius nukentėjo nuo COVID-19 krizės⁶⁷. 2020 m., palyginti su 2019 m., Madeiros turizmo įstaigos priėmė 61 % mažiau svečių, o susijusios pajamos sumažėjo 64 %.⁶⁸

Parama judumui, transportui ir turizmui gali būti teikiama iš įvairių ES fondų. Pagal EITP gali būti bendrai finansuojama transporto infrastruktūra, o šios priemonės darbo programa konkrečiai skirta paramai jūrų uostams, siekiant pagerinti atokiausių regionų susisiekimą. Komisijos pasiūlyme peržiūrėti transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) reglamentą⁶⁹ atsižvelgiama į atokiausių regionų susisiekimo poreikius, jų uostai, miestų transporto mazgai ir keliai įtraukiami į TEN-T tinklo žemėlapius ir jiems suteikiama teisė gauti EITP paramą. Šie regionai gali naudotis ERPF ir SF⁷⁰ oro uostų infrastruktūrai ir turizmo sektoriui remti. Pavyzdžiui, pagal Ispanijos EGAD planą didinamas turizmo atsparumas per investicijas į infrastruktūrą ir rinkodarą.

Atsižvelgiant į didelę šių regionų priklausomybę nuo oro susisiekimo, iki 2023 m. pabaigos visiems skrydžiams iš atokiausių regionų į Europos ekonominę erdvę netaikoma apyvarčių taršos leidimų prekybos sistema (ATLPS)⁷¹. 2021 m. Komisija pasiūlė iki 2030 m. ATLPS netaikyti skrydžiams tarp šių regionų ir jų valstybių narių⁷². Turizmo pertvarkos kelrodis⁷³ bus orientyras žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai bei sektoriaus atsparumui, numatant veiksmus, kurių gali imtis atokiausi regionai. Galiausiai Komisija parėmė kultūros sektorių bandomuoju kultūros projektu, skirtu atokiausiems regionams bei užjūrio šalims ir teritorijoms (UŠT)⁷⁴, taip pat kitomis iniciatyvomis⁷⁵, papildančiomis programą „Kūrybiška Europa“.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- pasinaudoti visomis galimybėmis finansuoti pagrindinę transporto infrastruktūrą, įskaitant alternatyvius degalus;
- investuoti į atsparų, skaitmeninei erdvei pritaikytą ir tvarų turizmą, pasinaudojant ES finansavimo galimybėmis, visų pirma pagal sanglaudos politikos fondų programas; dalyvauti įgyvendinant turizmo pertvarkos kelrodį ir dalytis su turizmu susijusiais duomenimis;
- kelti turizmo darbuotojų kvalifikaciją ir juos perkvalifikuoti pagal Įgūdžių pakto partnerystę

⁶⁶ [COVID-19 poveikio atokiausiems regionams tyrimas. Galutinė ataskaita, 2021 m. spalio mėn. \(ec.europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

⁶⁷ [Regioninis COVID-19 krizės poveikis turizmo sektoriui. Galutinė ataskaita, 2021 m. rugpjūčio mėn. \(ec.europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

⁶⁸ [COVID-19 poveikio atokiausiems regionams tyrimas. Galutinė ataskaita, 2021 m. spalio mėn. \(ec.europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

⁶⁹ COM(2021) 812 final.

⁷⁰ SF taikomas Portugalijos atokiausiems regionams.

⁷¹ Reglamentas (ES) 2017/2392.

⁷² COM(2021) 552 final.

⁷³ [Turizmo pertvarkos kelrodis \(ec.europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

⁷⁴ Su ES susijusios 13 UŠT: Aruba (NL), Boneras (NL), Kiurasao (NL), Prancūzijos Polinezija (FR), Prancūzijos Pietų ir Antarkties Sritys (FR), Grenlandija (DK), Naujoji Kaledonija (FR), Saba (NL), Sen Bartelemi (FR), Sint Eustatijus (NL), Sint Martenas (NL), Sen Pjeras ir Mikelonas (FR), taip pat Volisas ir Futūna (FR).

⁷⁵ Pavyzdžiui, Kultūros ir kūrybos miestų stebėsenos priemonė ir „Culture Gems“.

turizmo srityje.

Komisija:

- peržiūrėdama Oro susisiekimo reglamentą atsižvelgs į regionų ypatumus;
- skatins ir sudarys palankesnes sąlygas atokiausiems regionams pasinaudoti esamomis ES priemonėmis susisiekimui ir judumui gerinti;
- skatins investicijas į turizmo sektorių; užtikrins, kad ES lėšos, pvz., sanglaudos politikos lėšos, prisidėtų prie šio sektoriaus atsigavimo ir tvaraus vystymosi;
- turizmo sektoriui teiks informaciją apie finansavimo galimybes ir skatins naudojimąsi jomis;
- atsižvelgs į regionų ypatumus nustatant ES turizmo apgyvendinimo ekologinio ženklo kriterijus; skatins dalytis su turizmu susijusiais duomenimis ir kurti turizmo duomenų erdvę;
- atsižvelgs į atokiausių regionų ypatumus programos „Kūrybiška Europa“ MEDIA darbo programose.

Biologinė įvairovė

Atokiausi regionai pasižymi labai didele biologine įvairove. Tai pripažįstama 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje⁷⁶, kurioje atskirai pabrėžiamas poreikis apsaugoti ir atkurti šių regionų ekosistemas. Nuo biologinės įvairovės priklauso daugelis sektorių, be kita ko, turizmas, žuvininkystė, miškininkystė ir žemės ūkis. Sveikos ekosistemos taip pat užtikrina švarų orą bei vandenį ir mažina neigiamą klimato kaitos poveikį. Todėl labai svarbu jas apsaugoti ir atkurti. Komisija norėtų paskatinti valstybes nares įtraukti visus savo atokiausius regionus į ES saugomų teritorijų tinklą „Natura 2000“⁷⁷, tačiau tai dar nepadaryta.

Investicijos iš ERPF padės apsaugoti ir atkurti saugomas teritorijas bei žaliąją infrastruktūrą. Per EJRŽAF teikiama parama saugomoms jūrų teritorijoms, jūrų gyviesiems ištekliams ir ekosistemoms. O per „InvestEU“ gali būti skatinamos investicijos į biologinę įvairovę⁷⁸. Be to, Aplinkos ir klimato politikos programoje (LIFE)⁷⁹ atsižvelgiama į atokiausių regionų ypatumus visuose jos komponentuose: biologinės įvairovės, ekosisteminių paslaugų, žiedinės ekonomikos, klimato kaitos ir energetikos, skiriant ypatingą dėmesį ir papildomus taškus šių regionų paraiškoms. LIFE apima ir dotacijų programą atokiausiuose regionuose vykdomiems mažiems projektams, kurių bendrai finansuojama dalis siekia 95 %. Komisija taip pat parengė techninę pagalbą „Green Assist“ viešosioms ir privačioms investicijoms į gamtinį kapitalą, biologinę įvairovę, žiedinę ekonomiką ir kitų investicijų žalinimą. Tokios investicijos ne tik saugo aplinką, bet ir turi didelį tvaraus ir ekologiško turizmo bei ekonomikos diversifikavimo, pavyzdžiui, farmacijos mokslinių tyrimų ir plėtros srityje, potencialą.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- pasinaudoti konkrečiomis galimybėmis pagal LIFE programą, pvz., dotacijomis biologinės

⁷⁶ COM(2020) 380, įsipareigojimas apsaugoti ne mažiau kaip 30 % ES sausumos ploto ir 30 % ES jūrų ploto.

⁷⁷ „Natura 2000“ (ec.europa.eu).

⁷⁸ „InvestEU“ yra biudžeto garantija, kuria siekiama pritraukti privačių ir viešųjų lėšų investicijoms į tvarią infrastruktūrą; mokslinius tyrimus, inovacijas ir skaitmenizaciją; mažąsias įmones; socialinius projektus ir įgūdžius.

⁷⁹ Reglamentas (ES) 2021/783; LIFE darbo programa 2021–2024 – C(2021) 4997 final.

įvairovės projektams; programa „Europos horizontas“, pvz., jūrų biologinės įvairovės moksliniams tyrimams⁸⁰; ir tarpregioninių investicijų į inovacijas iniciatyva dėl bendradarbiavimo vykdant žaliają pertvarką;

- įgyvendinti strategijas, integruojančias biologinę įvairovę įvairiuose sektoriuose; parengti atokiausių regionų ekosistemų apsaugos ir atkūrimo priemonės nacionaliniuose atkūrimo planuose;
- skatinti žaliuosius įgūdžius ir darbo vietas įgyvendinant visas ES programas⁸¹; derinti fondus su finansinėmis priemonėmis naudojant „Green Assist“ techninę pagalbą.

Komisija:

- **2025–2027 m. LIFE programoje** didins paramą projektams, susijusiems su svarbiomis ar naujai atrastomis atokiausių regionų rūšimis⁸², priklausomai nuo vertinimo⁸³;
- priims pasiūlymą dėl **reglamento dėl gamtos atkūrimo** atsižvelgiant į atokiausių regionų ypatumus; stebės, kaip šiuose regionuose įgyvendinamos gamtos atkūrimo priemonės;
- toliau teiks paramą ekosistemų vertinimams atokiausiuose regionuose, pvz., įgyvendinant projektą MOVE-ON⁸⁴; juos pateiks Biologinės įvairovės žinių centrui.⁸⁵

Mėlynoji ekonomika

Atokiausi regionai turi išskirtinį mėlynosios ekonomikos potencialą dėl didelių išskirtinių ekonominių zonų (IEZ), kurios sudaro daugiau kaip pusę ES IEZ, ir dėl turtingos jūrų biologinės įvairovės. Žuvininkystė ir jūrų transportas tebėra svarbi jų ekonomikos dalis. Svarbu, kad atokiausi regionai parengtų tvarios mėlynosios ekonomikos strategijas, be kita ko, apimančias jų jūrų biologinės įvairovės apsaugą.

Atokiausių regionų jūrų sektorius remiamas iš EMFAF ir sanglaudos politikos fondų. Pagal EJRŽAF šiems regionams numatytas 315 mln. EUR biudžetas struktūrinėms investicijoms ir papildomų išlaidų kompensavimui, taip pat jiems numatytos specialios valstybės pagalbos nuostatos žuvininkystei ir akvakultūrai. Komisija pasiūlė ir toliau šiems regionams taikyti specialias sąlygas atliekant šių taisyklių peržiūrą.⁸⁶ Investicijos į novatorišką atsinaujinančiąją jūrų energiją, mėlynąsias biotechnologijas, akvakultūrą, mokslinius tyrimus, giliavandenių išteklių apsaugą ir tvarų jų tyrinėjimą bei mokymus gali leisti sukurti naujus verslo modelius ir darbo vietas. Programos „Europos horizontas“ misija „Atkurkime mūsų vandenyną ir kitus vandenius iki 2030 m.“ taip pat suteikia galimybių koordinuoti priemones, kurios leistų sukurti klimatui nekenkiančią mėlynąją ekonomiką ir mažinti taršą bei išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį jūrų sektoriuje.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

⁸⁰ EESRK nuomonėje ECO/567 raginama dėti pastangas vykdant su vandenynu susijusius mokslinius tyrimus ir inovacijas.

⁸¹ Atsižvelgiant į 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją, biologinės įvairovės veiksmams reikia mažiausiai 20 mlrd. EUR per metus, biologinės įvairovės įtraukimui iš ES fondų ir programų 2024 m. skiriama iki 7,5 %, o 2026–2027 m. – 10 % metinių išlaidų.

⁸² Tai rūšys, kurių Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga dar neįvertino.

⁸³ 2021 m. lapkričio mėn. ARPK deklaracija.

⁸⁴ [MOVE-ON project \(moveon-project.eu\)](https://moveon-project.eu)

⁸⁵ Kaip siūloma Europos Parlamento rezoliucijoje (2020/2120(INI)).

⁸⁶ [Viešos konsultacijos dėl persvarstytų Valstybės pagalbos žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuose taisyklių \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

- įgyvendinti mėlynosios ekonomikos strategijas pasinaudojant ES paramos sinergija, be kita ko, EJŖŽAF struktūrinėms investicijoms, ERPF ir EITP infrastruktūrai, ESF+ mokymams, LIFE ir EJŖŽAF klimato ir biologinės įvairovės veiksams ir programa „Europos horizontas“ inovacijoms;
- didinti pastangas kovojant su neteisėta žvejyba;
- dalyvauti tvariose mėlynosios ekonomikos vertės grandinėse (pvz., mėlynojo turizmo, jūros atsinaujinančiųjų išteklių energijos, tvarios žuvininkystės ir akvakultūros, taršos prevencijos, rizikos valdymo);
- atlikti duomenų rinkimo ir žuvų išteklių tyrimus su EJŖŽAF pagalba, vadovaujantis 2022 m. duomenų rinkimo ir mokslinių konsultacijų ES atokiausiuose regionuose tyrimo rekomendacijomis⁸⁷; geriau vykdyti išpareigojimus dėl ataskaitų teikimo;
- dalyvauti misijoje „Atkurime mūsų vandenyną ir kitus vandenį iki 2030 m.“.

Komisija:

- paskelbs kvietimą teikti pasiūlymus dėl mėlynosios ekonomikos strategijų atokiausiuose regionuose pagal 2022–2023 m. EJŖŽAF darbo programą; teiks paramą atokiausių regionų mėlynajai ekonomikai pagal EJŖŽAF, kaip siūlo Europos Parlamentas, regionai ir jų valstybės narės;
- bendradarbiaus su atitinkamomis valstybėmis narėmis siekiant spręsti su žuvininkyste susijusių duomenų rinkimo⁸⁸ atokiausiuose regionuose klausimą, kaip nustatyta atitinkamuose ES teisės aktuose⁸⁹, atsižvelgiant į tų regionų ypatumus ir remiantis 2022 m. tyrimo dėl duomenų rinkimo ir mokslinių rekomendacijų ES atokiausiuose regionuose rezultatais⁹⁰;
- toliau teiks paramą atokiausių regionų ekonomikai naudingoms tvarios žuvininkystės partnerystės sutartims, ypač su atokiausių regionų kaimyninėmis šalimis;
- organizuos keitimąsi žiniomis apie jūrų erdvės planavimą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją, visų pirma įgyvendinant 2021–2024 m. projektą „Jūrinių teritorijų planavimo plėtra atokiausiuose regionuose“.

Žemės ūkis ir kaimo plėtra

Daugumoje atokiausių regionų žemės ūkis išlieka vienu iš svarbiausių sektorių, reikšmingai prisidedančiu prie kuriamos pridėtinės vertės ir užimtumo. Inovacijos gali padėti pagerinti maisto kokybę bei efektyvų išteklių naudojimą ir sumažinti maisto gamybos neigiamą poveikį. Atsižvelgiant į strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, ekologinės žemdirbystės plėtra šiuose regionuose gali turėti ir aplinkosauginės, ir ekonominės naudos. Žemės ūkio, kuriame naudojama mažiau cheminių pesticidų bei antibiotikų ir daugiau agroekologinių metodų, vystymas ir perspektyvumas yra labai svarbus didinant konkurencingumą.

ES ir toliau tvirtai remia atokiausių regionų žemės ūkį. Per priemonių atokiausiems regionams ir saloms programą (POSEI)⁹¹ remiama vietos gamyba teikiant tiesiogines išmokas ūkininkams,

⁸⁷ [Duomenų rinkimo ir mokslinių konsultacijų ES atokiausiuose regionuose situacijos apžvalga, reguliaraus išteklių vertinimo Prancūzijos Gvianoje veiksmy gairių atvejo analizė. ES leidinių biuras \(ec.europa.eu\).](#)

⁸⁸ Komunikatas dėl žvejybos pajėgumų ir žvejybos galimybių pusiausvyros analizės gairių, COM(2014) 545.

⁸⁹ Valstybės pagalbos žvejybos ir akvakultūros sektoriui tikrinimo gairės (OL C 217, 2015 07 02, p. 1) su pakeitimais, padarytais Komunikatu, kuriuo iš dalies keičiamos gairės ir Komisijos reglamentas (OL C 422, 2018 11 22, p. 1).

⁹⁰ [Duomenų rinkimo ir mokslinių rekomendacijų ES atokiausiuose regionuose apžvalga \(ec.europa.eu\).](#)

⁹¹ Priemonių atokiausiems regionams ir saloms programa; Reglamentas (ES) Nr. 228/2013.

taikant rinkos priemones ir tiekiant pagrindinius žemės ūkio produktus. Dėl glaudaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo 2021–2027 m. POSEI biudžeto finansiniai pajėgumai išliks nesumažėję. Be to, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai šiems regionams sudaro konkrečias sąlygas, įskaitant tai, kad valstybės narės savo bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) strateginius planus turi pritaikyti prie savo atokiausių regionų ypatumų⁹², kaip nurodyta ir Komisijos rekomendacijose⁹³, atsižvelgdamos į tikslą didinti ekonominį, aplinkos ir socialinį tvarumą.

Valstybės pagalbos priemonės, skirtos pagalbai žemės ūkyje, miškininkystėje ir kaimo vietovėse⁹⁴, leidžia padidinti didžiausio pagalbos intensyvumo rodiklius investicijoms šiuose regionuose ir veiklos pagalbai. Komisija pasiūlė ir toliau atokiausiems regionams taikyti specialias sąlygas atliekant šių priemonių peržiūrą⁹⁵. Siekdama remti atokiausių regionų žemės ūkio ir kaimo plėtrą, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, siekdama pritaikyti ir modernizuoti esamus pagal POSEI finansuojamus veiksmus, kad būtų užtikrintas labiau subalansuotas įvairių žemės ūkio sektorių (tradicinių eksporto sektorių ir gyvulininkystės bei pasėlių įvairinimo sektorių) vystymasis. Atsižvelgdama į Rusijos invaziją į Ukrainą, Komisija priėmė priemones labiausiai nukentėjusiems žemės ūkio produktų gamintojams remti⁹⁶. Atsižvelgiant į su tuo susijusį maisto kainų augimą ir tiekimo sutrikimo riziką, taip pat siekiant užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą, šios priemonės apėmė išankstinius mokėjimus ūkininkams, laikinas taisykles, kuriomis leidžiama teikti pagalbą nuo krizės nukentėjusiems žemės ūkio maisto produktų sektoriaus įmonėms⁹⁷, ir lanksčias pašarų importo galimybes.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- skirti ypatingą dėmesį atokiausių regionų žemės ūkio ir kaimo plėtros sektoriui skatinant žaliąją, skaitmeninę ir teisingą pertvarką, tinkamai išnaudojant išteklius ir šalinant apribojimus;
- skatinti diversifikavimą, žemės ūkio modernizavimą ir didesnę savarankiškumą maisto srityje, investuoti į taupiai išteklius naudojančias technologijas; kelti žemės ūkio darbuotojų kvalifikaciją ir juos perkvalifikuoti.

Komisija:

- užtikrins, kad valstybių narių BŽŪP strateginiai planai atitiktų BŽŪP reglamento reikalavimus, kad juose būtų atsižvelgta į atokiausių regionų ypatumus ir atsispindėtų ES prioritetai dėl žaliosios, skaitmeninės ir teisingos pertvarkos skatinimo;
- bendradarbiaus su atitinkamomis valstybėmis narėmis siekdama pagerinti jų POSEI programavimą bei metines įgyvendinimo ataskaitas ir užtikrinti, kad POSEI finansuojami veiksmai atitiktų BŽŪP strateginius planus, pvz., aplinkosaugos ir socialinių tikslų ir

⁹² Reglamento (ES) 2021/2115 99 konstatuojamoji dalis.

⁹³ COM(2020) 846 *final*. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2020) 379; Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2020) 374; Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2020) 398.

⁹⁴ Europos Sąjungos valstybės pagalbos žemės ūkio ir miškininkystės sektoriams ir kaimo vietovėse gairės 2014–2020 m. (OL C 201, 2014 7 1, p. 1), kurių galiojimas pratęstas iki 2022 m. gruodžio 31 d. (OL C 424, 2020 12 8, p. 30); Komisijos reglamentas (ES) Nr. 702/2014.

⁹⁵ [Viešos konsultacijos dėl persvarstytų Valstybės pagalbos žemės bei miškų ūkio sektoriuose ir kaimo vietovėse taisyklių \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

⁹⁶ COM(2022) 133 *final*.

⁹⁷ COM(2022) 1890.

diversifikavimo reikalavimus;

- tolesni veiksmai, susiję su 2021 m. POSEI ataskaitos rekomendacijų įgyvendinimu⁹⁸, visų pirma poreikiu sąžiningai paskirstyti paramą, skatinti tvaraus ūkininkavimo praktiką, produktų kokybę, produktų diferenciaciją ir keitimąsi gerąja patirtimi;
- pagal ilgalaikę kaimo vietovių viziją analizuos atokiausių regionų žemės ūkį kaimo vietovių atgaivinimo platformoje, atsižvelgiant į ES kaimo vietovių stebėjimo centro veiklos aprėptį; dalysis žiniomis ES BŽŪP tinkle ir nagrinės bendradarbiavimo galimybes;
- įgyvendinant iniciatyvą LEADER toliau skatins vietos plėtrą ir remis inovacijų ir technologijų diegimą žemės ūkyje, visų pirma pasitelkiant Europos inovacijų partnerystę žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje;
- abiem BŽŪP priemonėmis skatins perėjimą prie didesnio atokiausių regionų savarankiškumo lygio maisto srityje, kartu užtikrinant aukštos kokybės maistą ir tvarų ūkininkavimą.

2.3. TEISINGI POKYČIAI. ŽALIOSIOS IR SKAITMENINĖS PERTVARKOS SKATINIMAS

2.3.1. ŽALIOJI PERTVARKA. DARNIOS EKONOMIKOS KŪRIMAS

Vykdam žaliąją pertvarką siekiama užtikrinti tvarią, aplinką tausojančią ir klimatui nekenkiančią visuomenės ir ekonomikos transformaciją visose politikos srityse. Komunikate „Europos žaliasis kursas“⁹⁹ Komisija išpareigojo skirti ypatingą dėmesį atokiausiems regionams, atsižvelgdama į jų pažeidžiamumą gaivalinėms nelaimėms ir unikalią biologinę įvairovę bei gausius atsinaujinančiuosius energijos šaltinius. Šie regionai gali tapti geraisiais plėtros pavyzdžiais, užtikrinančiais žiedinę ekonomiką ir poveikio klimatui neutralumą, taip pat investuojančiais ir kuriančiais darbo vietas žaliuosiuose ir mėlynuosiuose sprendimuose tokiuose sektoriuose kaip turizmas, žemės ūkis ir žuvininkystė. Respondentai per viešas konsultacijas tarp penkių svarbiausių ES veiksmų temų šiuose regionuose įvardijo klimatą, biologinę įvairovę ir aplinką.

Klimato politika

ES yra išpareigojusi pasiekti Paryžiaus susitarimo tikslus, be kita ko, prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus, kuriais siekiama sustiprinti atsparumą. Atokiausiems regionams dėl klimato kaitos poveikio (įskaitant ekstremalius meteorologinius reiškinius) kyla ypač didelė grėsmė, todėl reikalingos specialiai jiems skirtos prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės. Atsižvelgiant į tai, 2021 m. prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje numatyta, kad šie regionai ir jų kaimyninės teritorijos keisis prisitaikymo prie klimato kaitos sprendimais. Komisijos pasiūlyme dėl Socialinio klimato fondo¹⁰⁰ numatyta, kad valstybių narių socialiniuose klimato planuose bus analizuojamas ATLPS poveikis pažeidžiamoms grupėms, atsižvelgiant į atokiausių regionų ypatumus. Be to, ją taikant gali būti teikiama parama nebrangiam mažai ŠESD išmetančiam transportui izoliuotose ir atokiose vietovėse.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- plėtoti klimato kaitos mokslinius tyrimus, pvz., kurti novatoriškas priemones klimato reiškiniais numatyti, kurios didintų supratimą apie klimato kaitos poveikį, naudotis

⁹⁸ COM(2021) 765 *final*

⁹⁹ COM(2019) 640 *final*.

¹⁰⁰ COM(2021) 568 *final*.

galimybėmis pagal Sanglaudos politikos fondus ir kitas ES programas, pvz., LIFE ir „Europos horizontas“;

- stiprinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis klimato kaitos, rizikos prevencijos ir atsparumo klausimais, be kita ko, per INTERREG programas;
- nacionaliniuose planuose pagal ES socialinį klimato fondą atsižvelgti į atokiausių regionų ypatumus; teikti paraiškas dėl finansavimo iš Inovacijų fondo;
- dalyvauti ES misijoje „Prisitaikymas prie klimato kaitos“ ir naudojantis jos teikiamomis galimybėmis.

Komisija:

- skatins bendradarbiavimą ir mokslinius tyrimus, susijusius su bendrais uždaviniais pagal programą „Europos horizontas“, ir rems klimato politikos veiksmus pagal programą LIFE; skatins atokiausių regionų ir jų kaimyninių teritorijų keitimąsi informacija apie klimato politikos veiksmus pagal ERPF;
- rems veiksmus, susijusius su rizikos prevencija ir atsparumu gaivalinėms nelaimėms; skatins keitimąsi žiniomis tarp atokiausių regionų ir jų kaimyninių teritorijų;
- padės nustatyti pritaikytus judumo nepritekliaus, susijusio su transporto kainų padidėjimu, sprendimus;
- toliau tinkamai atsižvelgs į atokiausių regionų poreikius teikiant ES solidarumo fondo paramą¹⁰¹.

Atsinaujinančiųjų išteklių energija ir energijos vartojimo efektyvumas

Dėl savo gausių atsinaujinančiųjų energijos šaltinių – saulės, vėjo, jūrų ir geoterminių – atokiausi regionai gali būti perėjimo prie švarios energijos lyderiai, padėsiantys pasiekti ES tikslą iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą. Tačiau didžioji šių regionų energijos poreikių dalis vis dar tenkinama naudojantis importuojamu iškastiniu kuru, o tai reiškia, kad išmetamas didelis ŠESD kiekis ir patiriama daug išlaidų. Atsižvelgiant į aukštą energijos kainas, kurių augimą dar labiau skatina dabartinė geopolitinė įtampa, energijos nepritekliaus rizika didėja. Energijos vartojimo efektyvumo direktyva¹⁰² valstybės narės raginamos mažinti energijos nepriteklių ir, nustatant energijos taupymo tikslus, atsižvelgti į regioninius temperatūros svyravimus.

Kai kurie atokiausi regionai (pvz., Kanarų salos, Azorų salos, Madeira ir Reunjonas) įgyvendina novatoriškus atsinaujinančios energijos (visų pirma geoterminės energijos) gamybos sprendimus, kurie kai kuriuose iš šių atokiausių regionų jau padeda patenkinti didelę dalį elektros energijos paklausos. Investicijos į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir saugojimą gali padidinti atokiausių regionų energetinį savarankiškumą ir padėti pasiekti ES 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslą, taip pat 2030 m. išmetamo ŠESD kiekio mažinimo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos didinimo tikslus. ES reguliavimo sistema skatina investicijas į švarią energiją ir mažas decentralizuotas atsinaujinančiųjų išteklių energijos

¹⁰¹ 2021 m. lapkričio mėn. ARPK deklaracija, 2022 m. sausio mėn. valstybių narių ir atokiausių regionų bendroji pozicija.

¹⁰² Direktyva 2012/27/ES.

sistemas, taip pat šildymo ir vėsinimo sektoriuose¹⁰³. 2020 m. jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos strategijoje¹⁰⁴ pabrėžiamos atokiausių regionų galimybės tapti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo lyderiais. Pagalba energetikos pertvarkai atokiausiuose regionuose gali būti teikiama pagal sanglaudos politikos fondus, iniciatyvą „Švari energija ES saloms“, priemonę „Nauji saloms optimizuoti energetiniai sprendimai (NESOI)“ ir EGADP. Pagal LIFE programą gali būti finansuojamas technologijų diegimas, nauji verslo modeliai ir susiję įgūdžiai.

Atsižvelgdama į Rusijos invaziją į Ukrainą, Komisija pasiūlė planą „REPowerEU“, kuriuo sprendžiamas energetinės priklausomybės klausimas¹⁰⁵, ir laikinąją krizinę valstybės pagalbą sistemą, kuri suteikia galimybę paremti papildomas išlaidas dėl padidėjusių dujų ir elektros kainų¹⁰⁶.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- užtikrinti, kad nacionalinės / regioninės teisės aktais būtų skatinama atsinaujinančiųjų išteklių energija ir energijos vartojimo efektyvumas; atsižvelgti į atokiausių regionų padėtį nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose;
- teikti tikslinę paramą namų ūkiams, nukentėjusiems nuo energijos nepritekliaus;
- investuoti į atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir energijos vartojimo efektyvumą pasinaudojant gamtiniais ištekliais; padėti atokiausiems regionams taikyti mažo masto atsinaujinančiųjų išteklių energijos sprendimus atokiose vietovėse, siekiant pašalinti energijos infrastruktūros trūkumą;
- integruoti jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrą į jūrinių teritorijų planus, kaip numatyta jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos strategijoje;
- užtikrinti, kad įgyvendinant „REPowerEU“ paramos priemones būtų atsižvelgiama į atokiausių regionų ypatumus.

Komisija:

- skatins išmaniųjų elektros tinklų, energijos kaupimo, jūrų energijos, atsinaujinančiųjų išteklių energijos mokslinius tyrimus;
- ES saulės energijos strategijoje atsižvelgs į atokiausių regionų ypatumus;
- skatins dalijimąsi patirtimi novatoriško energijos valdymo srityje, pvz., per INTERREG;
- atliks tyrimą dėl perėjimo prie švarios energijos ES salose, įskaitant atokiausius regionus; rems jų energetikos pertvarką per iniciatyvą „Švari energija ES saloms“ ir NESOI.

Žiedinė ekonomika

Dėl atokiausių regionų priklausomybės nuo išteklių importo, turizmo sukuriama didelio atliekų kiekio ir atliekų eksporto, šiems regionams gali būti labai naudingi žiedinės ekonomikos sprendimai. Būtent tokia kontekste 2020 m. žiedinės ekonomikos veiksmų plane¹⁰⁷ skatinami šiems regionams pritaikyti sprendimai. Dauguma atokiausių regionų parengė žiedinės ekonomikos veiksmų planus, apimančius tvarią gamybą, vartojimą ir atliekų tvarkymą. Šiuo atžvilgiu gali padėti ES fondai: ERPF ir ESF+ lėšomis gali būti remiama infrastruktūra ir

¹⁰³ COM(2021) 557 *final*.

¹⁰⁴ COM(2021) 741 *final*.

¹⁰⁵ COM(2022) 108 *final*.

¹⁰⁶ C(2022) 1890 *final*.

¹⁰⁷ COM(2020) 98 *final*.

mokymai; pagal LIFE programą gali būti finansuojami įvairūs projektai, pvz., susiję su atliekų tvarkymu, o pagal EJŖŽAF gali būti teikiama parama jūrą teršiančių šiukšlių rinkimui ir apdorojimui. 2014–2020 m. ERPF rėmė projektus, kuriais buvo didinamas gamtinių išteklių pakartotinis naudojimas ir šalinama dirvožemio tarša (pavyzdžiui, atliekų išgavimo iš sąvartynų Azorų salose).

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- imtis aktyvesnių veiksmų atliekų tvarkymo srityje, visų pirma didinti biologinių atliekų tvarkymo bei apdorojimo žiedišumą ir mažinti atliekų kiekį pakartotinai naudojant arba taisant gaminius; derinti ir jungti fondus su finansinėmis priemonėmis, naudoti priemonę „Green Assist“;
- kurti ir įgyvendinti žiedinės ekonomikos veiksmų planus ir naudoti TAIEX-REGIO PEER 2 PEER, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos bendram mokymuisi su kitomis regioninėmis valdžios institucijomis.

Komisija:

- siūlydama suderinti atskiras atliekų surinkimo sistemas, kaip numatyta žiedinės ekonomikos veiksmų plane, atsižvelgs į atokiausių regionų ypatumus;
- šiuose regionuose remis efektyvų išteklių naudojimą ir žiedišumą; skatins dalijimąsi gerąja patirtimi per žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platformą.

2.3.2. SKAITMENINĖS PERTVARKOS SKATINIMAS. NAUJŲ GALIMYBIŲ SUDARYMAS

Skaitmenizacija gali padėti suartinti žmones, paslaugas ir verslą, nepriklausomai nuo to, kur jie yra, ir taip padėti atokiausiems regionams įveikti atokumo sukeltus apribojimus. Komunikate „2030 m. skaitmeninės politikos kelrodis“¹⁰⁸ skaitmeninei pertvarkai skirta vizija galima vadovautis kaip pertvarkos gairėmis, be kita ko, vykdant skaitmeninės infrastruktūros diegimą ir ugdant skaitmeninius įgūdžius.

Parama investicijoms į skaitmeninę infrastruktūrą gali būti teikiama iš keleto ES fondų. Įgyvendinant Skaitmeninės Europos programą¹⁰⁹ stiprinami ES ypatingos svarbos skaitmeniniai pajėgumai ir siekiama padėti panaikinti skaitmeninę atskirtį tarp Europos ir atokiausių regionų. Pagal 2021–2023 m. Europos skaitmeninių inovacijų centro darbo programą¹¹⁰ valstybės narės raginamos spręsti klausimus, susijusius su savo atokiausių regionų skaitmeniniais poreikiais. Be to, pagal EITP programą gali būti teikiama parama tvariai infrastruktūrai ir tinklų integravimui: pagal jos 2021–2025 m. skaitmeninę darbo programą¹¹¹ gali būti teikiama parama povandeninių kabelių ir palydovinėms jungtims. ERPF toliau prisidės prie įtraukios skaitmeninės visuomenės šiuose regionuose kūrimo. Skaitmeninių įgūdžių srityje, pasitelkdama Europos socialinių teisių veiksmų plano ramstį, ES siekia, kad tokius pagrindinius įgūdžius turėtų bent 80 % ES suaugusiųjų. Komunikatu „Europos skaitmeninės ateities formavimas“¹¹² ir Skaitmeninio švietimo veiksmų planu siekiama skatinti skaitmeninį švietimą ir įgūdžius. ERPF skatina įgūdžių ugdymą pasitelkiant švietimo infrastruktūrą.

Be to, pasiūlymu dėl ES saugaus junglumo programos¹¹³ nustatoma kosmoso technologijomis grindžiama junglumo sistema, kuria siekiama užtikrinti pasaulinę prieigą prie saugaus palydovinio ryšio paslaugų valdžios subjektams, taip sujungiant valstybių administracijas. Be to, pagal ES kosmoso pavyzdines iniciatyvas „Copernicus“, „Galileo“ ir EGNOS¹¹⁴ teikiami labai kokybiški duomenys ir paslaugos, kurie gali sudaryti sąlygas visiems atokiausių regionų ekonomikos sektoriams, įskaitant žemės ūkį ir transportą, pereiti prie skaitmeninių technologijų. ES kosmoso duomenys taip pat labai naudingi civilinės saugos tarnyboms ir aplinkos stebėsenai. Atokiausi regionai gali pasinaudoti ES ir nacionalinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, struktūriniais ir investicijų fondais ir nacionaliniais ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planais, taip pat programa „Europos horizontas“, „InvestEU“ arba su kosmoso technologijomis susijusi verslumo iniciatyva CASSINI.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- atsižvelgti į atokiausių regionų poreikius paskiriant skaitmeninės inovacijų centrų tinklo subjektus kandidatus, kaip numatyta Skaitmeninės Europos programoje;
- pasinaudoti galimybėmis finansuoti skaitmeninę infrastruktūrą ir junglumą pagal EITP (pvz.,

¹⁰⁸ COM(2021) 118 *final*.

¹⁰⁹ Reglamentas (ES) 2021/694.

¹¹⁰ C(2021) 7911 *final*.

¹¹¹ C(2021) 9463 *final*.

¹¹² COM(2020) 67 *final*.

¹¹³ COM(2022) 57 *final*.

¹¹⁴ EGNOS paslaugos iki 2026 m. pabaigos turėtų apimti geografiškai Europoje esančias teritorijas, įskaitant Azorų salas, Kanarų salas ir Madeirą (Reglamentas (ES) 2021/696, kuriuo sudaroma Sąjungos kosmoso programa ir įsteigiama Europos Sąjungos kosmoso programos agentūra).

povandeninių kabelių ir palydovines jungtis) ir Skaitmeninės Europos programą;

- teikti paramą skaitmeniniams įgūdžiams švietimo ir mokymo srityse naudojantis visomis ES finansavimo galimybėmis¹¹⁵, be kita ko, skatinant įgūdžių ugdymo partnerystę pagal Įgūdžių paktą.

Komisija:

- analizuos skaitmeninių sprendimų diegimą atokiausiuose regionuose ir padės jiems naudotis galimybėmis ir gauti paramą pagal ES programas, kaip siūlo atokiausi regionai; išnagrinės galimybes teikti paramą palydoviniams tinklams, kad būtų užtikrintas junglumas visose teritorijose;
- pasiūlys papildomus centrus arba subjektus, kad bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis būtų galima patenkinti atokiausių regionų poreikius, jei šių regionų skaitmeninių poreikių nepatenkins pradinis Skaitmeninių inovacijų centrų tinklas;
- skatins dalijimąsi informacija ir gerąja patirtimi; toliau padės atokiausiems regionams dalyvauti plačiajuosčio ryšio kompetencijos biurų tinkle;
- skatins pagrindinį skaitmeninį raštingumą per tokius ES fondus ir programas kaip „Erasmus+“ ir ESF+, taip pat aukšto lygio skaitmeninius įgūdžius per Skaitmeninės Europos programą;
- skatins ES kosmoso duomenų, paslaugų ir taikomųjų programų naudojimą, kad būtų sudarytos sąlygos atokiausių regionų ekonomikos skaitmeninimui.

3. BENDRADARBIAVIMAS SU KITAIŠ EUROPOS REGIONAIS, KAIMYNNĖMIS ŠALIMIS IR KITAIŠ SUBJEKTAIS

INTERREG ir bendradarbiavimas su priemone „Globali Europa“ ir užjūrio šalių ir teritorijų finansavimo priemonėmis

Dėl savo padėties atokiausi regionai išskirtinai naudingi ES išorės santykiams ir mūsų interesų bei vertybių projekcijai. Dėl jų ES tampa ištis pasaulinio masto subjektu. Laikantis ES strategijos „Pasauliniai vartai“, bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis ir teritorijomis taip pat yra labai svarbus šių regionų ekonominiam vystymuisi ir regioninei integracijai. Respondentai per viešas konsultacijas tokį bendradarbiavimą įvardijo kaip vieną iš penkių svarbiausių prioritetų. 2021 m. inicijuota ES ir Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalių (AKR) partnerystės sutartis, kuria skatinamas AKR valstybių bendradarbiavimas su UŠT ir atokiausiais regionais, pvz., prekybos, energetikos, skaitmenizacijos, klimato kaitos, aplinkos ir turizmo srityse.

Visi atokiausi regionai dalyvauja INTERREG Europos teritorinio bendradarbiavimo programose, kuriomis remiamas bendradarbiavimas tarp atokiausių regionų ir kaimyninių šalių ar teritorijų. Tačiau dėl reguliavimo, administracinių, biudžeto ir politinių klausimų bendradarbiavimas tebėra ribotas¹¹⁶. Kad palengvintų bendradarbiavimą, Komisija supaprastino procedūras: 2021–2027 m. programoms, bendrai finansuojamoms pagal ERPF (atokiausi regionai), priemonę „Globali Europa“ (trečiosios valstybės) arba Užjūrio asociacijos sprendimą (UŠT), taikomas vienas bendras taisyklių rinkinys. Be paramos bendradarbiavimui su kitais ES regionais, be kita ko, per

¹¹⁵ EESRK nuomonėje ECO/567 raginama imtis priemonių skaitmeninei prieigai atokiausiuose regionuose užtikrinti.

¹¹⁶ Kai kurios INTERREG Indijos vandenyno programos šalys partnerės nepripažįsta Majoto kaip Prancūzijos atokiausio regiono.

programą „INTERREG Europe“, ES iš ERPF skyrė 281 mln. EUR paramą bendradarbiavimui tarp atokiausių regionų ir jų kaimynų, taip pat 15 mln. EUR paramą bendradarbiavimui tarp UŠT ir kitų partnerių; tai sudarė palankesnes sąlygas bendriems projektams, tokiems kaip universitetų kursai, bendradarbiavimas tarp ligoninių ar finansinės priemonės. Bendradarbiavimui paramą galima teikti ir pagal programą „Europos horizontas“ arba LIFE.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- analizuoti regioninio bendradarbiavimo galimybes ir įveikti kliūtis – tai būtų naujo INTERREG konkretaus tikslo dėl geresnio valdymo jų INTERREG programose dalis;
- bendradarbiavimui su kitomis valstybėmis narėmis, ES nepriklausančiomis šalimis arba UŠT pasitelkti ERPF¹¹⁷.

Komisija:

- sudarys palankesnes sąlygas įgyvendinti projektus, bendrai finansuojamus pagal ERPF, priemonę „Globali Europa“ ir Užjūrio asociacijos sprendimą, koordinuojant veiksmus su paramos gavėjais;
- nustatys kiekvieno baseino regioninio bendradarbiavimo galimybes ir problemas, taip pat įvardins pagrindines bendradarbiavimo sritis; plėtos galimybes ir remis bendradarbiavimą; skatins mainus kiekviename baseine;
- peržiūrėdama geografinės strategijas atsižvelgs į atokiausių regionų vaidmenį ir ypatumus; įtrauks šiuos regionus į konsultacijų mechanizmus, kaip siūlo atokiausi regionai.

Prekyba

Atokiausių regionų artumas ES nepriklausančioms šalims suteikia prekybos ir bendradarbiavimo galimybių. Tačiau šiems regionams tenka konkuruoti su aplinkinėmis šalimis, kurios panašias prekes gamina mažesniais sąnaudomis, taikydamos žemesnius sveikatos, saugos ir aplinkosaugos standartus.

Derėdamasi dėl laisvosios prekybos susitarimų (LPS) Komisija ir toliau atsižvelgs į jautrius importui atokiausių regionų produktus, įvertins jų poveikį ir imsis priemonių galimo neigiamo poveikio atveju, įskaitant apsaugos straipsnių taikymą. Poveikio tvarumui vertinimuose, kuriais buvo grindžiamos derybos dėl ES ir Indonezijos laisvosios prekybos susitarimo ir Visuotinio susitarimo su Meksika, atokiausių regionų interesai jau įvertinami¹¹⁸. 2019 m. ES ir MERCOSUR susitarime numatytos nuostatos, kuriomis siekiama užkirsti kelią sutrikimams šių regionų rinkose dėl importo iš MERCOSUR¹¹⁹. Atokiausi regionai taip pat skatinami pasinaudoti LPS teikiamomis galimybėmis, visų pirma su jų geografinio regiono šalimis, atsižvelgiant į jų integraciją pasaulinėse ir regioninėse vertės grandinėse¹²⁰. Be to, Komisija pasiūlė pratęsti ir patobulinti ES teisės aktus, pagal kuriuos numatomos būtent atokiausiems regionams skirtos apmokestinimo ir muitų taisyklės, kurias patvirtino Taryba.¹²¹

¹¹⁷ Pagal Reglamento (ES) 2019/1060 63 straipsnio 4 dalį.

¹¹⁸ [Poveikio tvarumui vertinimas \(PTV\), kuriuo grindžiamos Europos Sąjungos ir Indonezijos Respublikos derybos dėl laisvosios prekybos susitarimo \(LPS\). Galutinė ataskaita \(ec.europa.eu\); Poveikio tvarumui vertinimas \(PTV\), kuriuo grindžiamos derybos dėl Visuotinio susitarimo su Meksika prekybos dalies modernizavimo \(ec.europa.eu\).](#)

¹¹⁹ [ES ir MERCOSUR prekybos susitarimas. Susitarimo principai \(ec.europa.eu\).](#)

¹²⁰ Taip pat žr. [Komunikatą dėl prekybos politikos peržiūros \(ec.europa.eu\).](#)

¹²¹ Tarybos sprendimai (ES) 2020/1790, (ES) 2020/1791, (ES) 2020/1792, (ES) 2021/991; Tarybos reglamentas (ES) 2021/2048.

Komisija ragina atitinkamas valstybes nares:

- formuojant savo poziciją dėl prekybos susitarimų įtraukti atokiausius regionus;
- nustatyti atokiausių regionų prekybos galimybes ir remti jų prekybos pajėgumus bei integraciją į regionines ir pasaulines vertės grandines.

Komisija:

- vykstant deryboms dėl prekybos susitarimų, poveikio tvarumui vertinimuose ir toliau atsižvelgs į atokiausiems regionams rūpestį keliančius klausimus;
- toliau didins derybų skaidrumą ir laisvosios prekybos susitarimų įgyvendinimą atokiausiuose regionuose, užtikrindama jų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą pilietinės visuomenės dialoguose, konsultacijose ir patariamose grupėse, kaip siūlo atokiausi regionai¹²²;
- informuos atokiausius regionus ir didins juose supratimą apie esamų prekybos susitarimų tarp ES ir trečiųjų šalių potencialą;
- populiarins naująją ES prekybos informacijos tarnybą atokiausiuose regionuose „Patekimas į rinką“, siekdama padėti tiems regionams naudotis prekybos susitarimais ir eksportuoti į ES nepriklausančių šalių rinkas.

Migracija

Kai kurie atokiausi regionai, visų pirma Kanarų salos, Prancūzijos Gviana, Majotas ir Sen Martenas, patiria didelį spaudimą dėl migracijos iš kaimyninių šalių. Vien 2019 m. į Majotą mėgino patekti daugiau kaip 27 000 žmonių (tai prilygsta 10 % jo gyventojų)¹²³, o 2021 m. į Kanarų salas atvyko daugiau kaip 23 000 žmonių¹²⁴. Apskaičiuota, kad 12 % Prancūzijos Gvianoje gyvenančių gyventojų yra neteisėti migrantai. Reikalingi tinkami ir **individualiai pritaikyti veiksmai** konkrečioms migracijos problemoms atokiausiuose regionuose spręsti, pvz., susijusioms su prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygomis ir procedūromis, sienų valdymu ir kontrole, migrantų integracija. Ypatingą dėmesį reikia skirti nelydimiems nepilnamečiams.

ES finansavimas gali padėti paremti ir papildyti šių sričių regioninį ir nacionalinį finansavimą. Vadovaudamasi ES reglamentais, kuriais įsteigiamas Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas (PMIF), sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonė (SVVP) ir Vidaus saugumo fondas (VSF), atitinkamos valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pagal šiuos fondus įgyvendinamose jų nacionalinėse strategijose ir programose būtų atsižvelgiama į konkrečias problemas, su kuriomis susiduria atokiausi regionai valdydami migraciją¹²⁵. Be to, siūlomu migracijos ir prieglobsčio paktu¹²⁶ siekiama užkirsti kelią neteisėtai migracijai ir užtikrinti prieglobstį tiems, kuriems jo reikia.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- užtikrinti, kad iš ES fondų PMIF, SVVP ir VSF finansuojamos nacionalinės strategijos ir

¹²² 2021 m. lapkričio mėn. ARPK deklaracija; taip pat atsižvelgiant į respondentų pageidavimus per viešas konsultacijas.

¹²³ 2021 m. vasario 11 d. Prancūzijos vidaus reikalų ministerijos ir užjūrio teritorijų ministro pranešimas spaudai.

¹²⁴ Šaltinis – „Euromed Rights“ ir JTVPK.

¹²⁵ Reglamento (ES) 2021/1147 64 konstatuojamoji dalis, Reglamento (ES) 2021/1148 63 konstatuojamoji dalis, Reglamento (ES) 2021/1149 58 konstatuojamoji dalis. Visose jose teigiama, kad atitinkamos valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų nacionalinėmis programomis būtų sprendžiamos konkrečios problemos, su kuriomis susiduria atokiausi regionai valdydami migraciją.

¹²⁶ COM(2020) 609 *final*.

programos padėtų atokiausiems regionams spręsti konkrečias migracijos valdymo problemas, kaip numatyta šių fondų steigimo reglamentuose; užtikrinti bendradarbiavimą atokiausiuose regionuose įgyvendinant su migracija susijusias ES, nacionalines ir regionines strategijas bei programas; nustatyti tinkamas sąlygas nelydimiems nepilnamečiams;

- užtikrinti ES lėšų naudojimo sinergiją sprendžiant atokiausiems regionams kylančias problemas dėl migracijos valdymo ir skirti tinkamą finansavimą;
- į tokių programų formavimą ir įgyvendinimą įtraukti regionų valdžios institucijas ir suinteresuotąsias šalis.

Komisija:

- stebės partnerystės metodo taikymą nacionaliniame programavime ir įgyvendinimą pagal pasidalijamąjį valdymą, siekdama užtikrinti, kad iš PMIF, SVVP ir VSF finansuojamos nacionalinės programos padėtų spręsti konkrečias migracijos problemas atokiausiuose regionuose ir kylančias grėsmes, su kuriomis atokiausi regionai susiduria;
- padės didinti supratimą apie atokiausius regionus ir skatins vietos ir regionų valdžios institucijas pasinaudoti ES fondų teikiamomis galimybėmis, kad būtų galima šalinti vietinius trūkumus ir atsižvelgti į esamus poreikius; skatins įvairių ES fondų sinergiją sprendžiant migracijos ir saugumo problemas;
- stebėti migracijos padėtį atokiausiuose regionuose, kuriuose ypač didelis migracijos antplūdis, ir padėti valstybėms narėms atitinkamai parengti pritaikytus sprendimus;
- pasitelks teminių priemonių darbo programas pagal PMIF, SVVP ir VSF, kad prireikus padėtų spręsti šių regionų migracijos problemas, įskaitant paramos priemones nelydimiems nepilnamečiams.

4. SUSTIPRINTA PARTNERYSTĖ, DIALOGAS IR PARAMA

Atokiausių regionų ypatumų integravimas išlieka Komisijos prioritetu siekiant užtikrinti, kad ES politika, teisės aktai, fondai ir programos būtų pritaikyti šiems regionams, kaip nustatyta SESV 349 straipsnyje. Formuodama politiką Komisija sistemingai atsižvelgia į šiems regionams rūpestį keliančius klausimus. Vien 2021 m. Komisija į šių regionų ypatumus atsižvelgė rengdama beveik 30 pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, politikos iniciatyvų ir darbo programų, pavyzdžiui, pagal programą „Europos horizontas“, EITP, LIFE, EJŖŽAF, „Erasmus+“ ir Skaitmeninės Europos programą. Geresnio reglamentavimo gairėse¹²⁷ toliau stiprinami teritorinio poveikio vertinimai, siekiant įvertinti pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų poveikį konkrečioms regionams, įskaitant atokiausius regionus.

Atokiausi regionai gali naudotis daugeliu naujų galimybių gauti paramą pagal įvairią ES politiką, kad galėtų tinkamai formuoti, įgyvendinti ir finansuoti jiems pritaikytas regioninės plėtros strategijas. Komisija yra įsipareigojusi padėti šiems regionams įgyvendinti būtinas reformas ir investicijas, naudotis ES programų teikiamomis galimybėmis ir sinergija, gerinti administracinius pajėgumus – šiuo tikslu Komisija rengia patariamąją priemonę. Komisija reguliariai rengia aukšto lygio susitikimus ir darbo grupių sesijas su atokiausiais regionais bei jų valstybėmis narėmis ir yra įsipareigojusi stiprinti dialogą, kad geriau suprastų šiuose regionuose gyvenantiems žmonėms rūpimus klausimus ir didintų informuotumą apie ES politiką. Ji skatino piliečių dialogą ir „Europe Direct“ centrų veiklą šiuose regionuose.

¹²⁷ COM(2021) 219 final.

Komisija ragina susijusias valstybes nares ir atokiausius regionus:

- kartu parengti atokiausių regionų regioninės plėtros planus, kuriuose būtų atsižvelgta į kiekvieno regiono poreikius; nustatyti reformuotinas kliūtis ir sritis; plėtoti konkrečius išteklius ir lyginamuosius pranašumus ir į juos investuoti; nustatyti prioritetus; skirti atitinkamą finansavimą;
- naudotis visomis konkrečiomis atokiausiems regionams teikiamomis galimybėmis pagal ES politikos iniciatyvas, teisės aktus, programas ir fondus;
- plėtoti bendrus administracinius pajėgumus, dalyvauti Komisijos administracinių pajėgumų stiprinimo iniciatyvose¹²⁸; pasitelkti techninę pagalbą rengiant didelius projektus; naudotis esamomis ES priemonėmis, pvz., JASPERS¹²⁹; stiprinti gebėjimus dalyvauti konkursinėse programose;
- naudotis TPP ir prašyti paramos pagrindinėms reformoms, visų pirma šio komunikato srityse; ypač skatinami keliuose regionuose pritaikomi sprendimai, sudarantys sąlygas masto ekonomijai ir dalijimuisi geriausia patirtimi;
- vietos lygiu skleisti Komisijos teikiamą informaciją apie finansavimo galimybes;
- išplėsti duomenų rinkimą atokiausiuose regionuose, kad būtų užpildytos esamos regioninės statistikos spragos.

Komisija:

- parengs patariamąsias priemones, kurios pagal poreikį padėtų atskiriems atokiausiems regionams rengti regioninės plėtros planus, reformas ir investicijų darbotvarkes; sudarys sąlygas sinergijai tarp skirtingų galimybių pagal ES fondus ir programas;
- skatins atokiausių regionų prašymus dėl TPP paramos užsitikrinti specialių techninių ekspertinių žinių, kurios leistų rengti ir įgyvendinti reformas įvairiose politikos srityse; pasitelkdama koordinuojančias institucijas konsultuosis su atokiausiais regionais kasmetinio TPP įgyvendinimo šalyse metu;
- sukurs portalą apie atokiausiems regionams teikiamas galimybes naudotis ES lėšomis, programomis ir politikos iniciatyvomis; surengs šiems regionams skirtus informacinius seminarus apie ES programas ir pavyzdines iniciatyvas ir megs ryšius su mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis, NVO ir visuomene;
- analizuos atokiausių regionų ir jų valstybių narių pasiūlymus ir imsisi su jais susijusių tolesnių veiksmų (2021 m. ARPK deklaracija, 2022 m. bendrosios pozicijos dokumentas) atokiausių regionų darbo grupėje;
- atokiausių regionų ypatumus integruos į iniciatyvas, pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų ir programas remiantis individualiai taikomais ir konkrečioms vietovėms pritaikytais metodais, prireikus atliekant teritorinio poveikio vertinimus;
- peržiūrėdama valstybės pagalbos reglamentus ir gaires įvairiuose sektoriuose ir toliau atsižvelgs į šių regionų ypatumus, remdamasi esamomis šiems regionams skirtomis ES valstybės pagalbos teisės aktu nuostatomis;

¹²⁸ Pavyzdžiui, bandomasis projektas su EBPO dėl administracinių pajėgumų stiprinimo, TAIEX-REGIO PEER 2 PEER, REGIO specialistų bendruomenės, įgūdžių sistema, sąžiningumo paktai, ekspertų mokymo programa.

¹²⁹ [Bendra parama Europos regionų projektams \(JASPERS\) \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/jaspers/).

- padės stiprinti administracinius pajėgumus, kurti susijusias veiksmų gaires bei sąžiningumo paktus ir keistis žiniomis tarp vadovaujančiųjų institucijų taikant esamas priemones¹³⁰; stiprins gebėjimus dalyvauti konkursinėse programose;
- stiprins ryšius ir dialogą su vietos valdžios institucijomis, pilietine visuomene, įmonėmis, visuomene ir jaunimu remdamasi esamomis struktūromis, įskaitant dialogą su piliečiais; rengs strategines prognozes, kaip pagrindinės tendencijos paveiks atokiausius regionus, kad būtų galima atitinkamai pritaikyti politikos priemones ir skatinti duomenų rinkimą įrodymais pagrįstai politikai;

¹³⁰ [TAIEX-REGIO PEER 2 PEER \(ec.europa.eu\)](http://ec.europa.eu) ir specialistų bendruomenės.

IŠVADOS

Ši atnaujinta ir sustiprinta atokiausių regionų strategija demonstruoja tvirtą Komisijos įsipareigojimą šių regionų plėtrai ir gerovei. Tai yra institucinis įsipareigojimas, nustatytas SESV 349 straipsnyje; politinė būtinybė, atsižvelgiant į tai, kad šiuose regionuose gyvena 5 mln. Europos piliečių; ekonominė būtinybė dėl neišnaudoto šių regionų potencialo, ypač žaliosios ekonomikos srityje, ir geostrateginė investicija, stiprinanti šių regionų, kaip Europos Sąjungos vartų į kitas pasaulio šalis, vaidmenį.

Šioje strategijoje ir būsimuose veiksmuose pirmiausia orientuojamasi į žmones – be kita ko, tuo siekiama užtikrinti, kad visi ES piliečiai, nepriklausomai nuo to, kur jie gimė ar gyvena, turėtų galimybę įgyti išsilavinimą, mokytis, gauti būstą, sveikatos priežiūrą ir užsitikrinti pagrindines gyvenimo sąlygas. Tai galimybės jauniems žmonėms realizuoti savo potencialą.

Būtent tuo remiantis komunikate nustatomi ES veiksmų prioritetai, kad būtų teikiama parama tvariam ekonomikos atsigavimui ir augimui atokiausiuose regionuose, siekiant išlaisvinti jų augimo potencialą ir padėti sumažinti gyvenimo kokybės atotrūkį tarp šių regionų ir kitų Sąjungos regionų.

Tokiam siekiui reikalingas tvirtas įsipareigojimas ES lygmeniu, tačiau pirmiausia reikia, kad kiekvienas regionas parengtų savo ekonomikos atsigavimo ir augimo viziją. Nepaisant panašumų, ES atokiausi regionai yra skirtingi, todėl jų plėtros vizijos turi būti individualiai pritaikytos kiekvienam regionui ir parengtos glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkama valstybe nare, atsižvelgiant į Europos prioritetus, taikant partnerystės principą ir konsultuojantis su visais šių teritorijų visuomenės sektoriais. Tvariam ekonomikos atsigavimui taip pat reikalingi prioritetai tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu, politinė valia, reformos ir administraciniai pajėgumai.

Šiuo tikslu Komisija įsipareigoja stiprinti dialogą ir skatinti individualią paramą. Ji ir toliau glaudžiai bendradarbiaus su atokiausiais regionais, jų valstybėmis narėmis ir kitomis institucijomis, visų pirma su Europos Parlamentu ir Taryba, kad atsižvelgtų į šių regionų ypatumus visoje susijusioje ES politikoje. Komisija dės dar daugiau pastangų, kad padėtų šiems regionams pasinaudoti savo ištekliais, naudotis beprecedentėmis ES politikos, bendrosios rinkos, taip pat finansinės paramos teikiamomis galimybėmis investuoti į savo ateitį.